

Ankara'da Yine Neler Oluyor?

Bir Başkent Parodisi

Elmadağ'dan
görünüm, 2014
(Fotoğraf:
@Ahmet Soyak).

Son yıllarda mimarlık medyası da genel medyanın tanımladığı eğilimlere uyararak, ağırlıklı biçimde İstanbul merkezli kaygılar üretiyor. Türkiye'nin en büyük metropolü hastalıklı bir büyüme gösterdiği, çevresel kalitesinin düştüğü, spekülatif basıncın tahrip edici olduğu, tarihsel-mekansal özelliklerinin bozulduğu gibi başlıklar çerçevesinde sürekli tartışılıyor. Ne var ki, İstanbul'a yönelik, haklılığından kuşku duyulması zor bu ilgi, Ankara'da olup bitenlerin gözden kaçmasına da neden oluyor. Ankara, kentin makro ölçeğinden gündelik peyzaj elemanlarının mikro ölçeğine, yönetim yapılarından özel sektör yatırımlarına, kamusal mekanlardan özele, simgesel binalardan salt işlevsel tesislerin tasarımsal kalitesine uzanan bir çerçevede en iyimser gözlemcilerin bile olumlu diye niteleyemeyeceği değişimler yaşıyor. Bazıları olsa olsa "folly" (şaka-yapı) kategorisinde değerlendirilebilecek ürünlerle donatılıyor. İstanbul'dakinden bile daha hoyrat ve haşın doğal çevre ve topoğrafya katastroflarına maruz bırakılıyor. Hatta giderek Ankara'da Türkiye ölçüsünde benzersiz bir mimari kalite düşüşünden söz etmek mümkün. Arredamento Mimarlık olarak bu değişimi ve onun Ankaralıları tarafından nasıl yorumlandığı meselesini gündeme taşıyoruz. Hiç kuşkusuz, Ankara meselesinin bir dizi izlenim aktarımıyla aydınlatılamayacak kadar vahim olduğunu görmek zorundayız. Konu gelecek kuşakları da varoluş nedenleri ve estetiği bağlamında ciddi akademik tartışmalara yöneltecek kadar çarpıcı. Tek sorumlusunun başkentini belediye başkanı olduğunu iddia etmekse ona esaslı biçimde iltifat etmek olur. Başkan daha çok bir sonuç gibi gözüküyor. Ankara'yı bugünkü haline getiren gelişmelerin kentin toplumsallığının tezahürleri olduğu farkedilirse, orasının neden artık Çin'in yerden bir çırpıda bitivermiş yeni multi-milyonluk kentlerine, örneğin Chongqing'e, bu kadar yakından benzediği tartışmak mümkün olacaktır. O zaman ortaya çıkanın bir kazadan daha vahim olduğu ve neoliberal orta gelir ekonomilerindeki kentleşmeler için bir oranda olağan sayılabileceği görülebilir. Milyonluk bir kentsel alana gökten sadece spekülasyon boca edildiği ve sağduyu tatile gönderildiği takdirde, orada Melih Gökçek'ten başkasının belediye yönetmesi belki de mümkün olamıyor.

Ankara'nın Altın Çağı

Aydan Balamir ■ Ankara altın çağını yaşıyor. Kentin gerek geçmişini yaşatışı gerekse yeni yüzyılı özgüvenle karşılayışı hayranlık uyandırıcıdır.

Eski Ankara en hakiki haliyle ayağa kaldırılmıştır. Kentin, batık kıta Atlantis gibi bir gece ansızın kaybolmuş olan Macar geçmişi, örneğin, Estergon kalesinin inşasıyla yeniden canlandı. Kentin Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinin tipik yapıları olan bembeyaz apartman-konaklar, Hacıbayram ve Hamamönü semtlerindeki yerlerinde yeniden neşvünema buldu. Ecdadın yapı sanatına kazandırmış olduğu giydirme cephe buluşu ise, pek çok yapının günümüzle sentezlenişini sağlamakta. “Selçukmanlı” sentezinin asal elemanları olan beton-metal-cam birlikteliği düzeylidir.

“Selçukmanlı Bozarı” olarak literatüre geçecek son bir eser, Atatürk Orman Çiftliği’ni şerefleendirme yolundadır. Başbakanlık Sarayı olarak bilinen inşaat, kent ve çevre hukuğuna saygısı kadar, tarihi üsluplara saygı duruşuyla da belirgindir. Esasen Fransız Beaux-Arts disiplini ile planlanıp çelik üstü taş kaplanmakta olan bina, saçaklarındaki tavlâ deseni ile Pers uygarlığına ve sahiçiliğiyle de Las Vegas kültürüne selam durmaktadır. Heybetli kolonlarının çağrışımı ise, dönemler üstü bir hümanizmadır; Roma’dan başlar Moskova’da biter. Stalin yoldaşın deyişyle, “Türk halkının da kolonlara ihtiyacı vardır.”

Ankara’da kolonsuz heybet yaratmanın yolları da maharet ve istikrarla sürmektedir. Bulunduğu yer ve zamanla, hatta yerleşilen zeminle ve baktığı yöne kurduğu ilişkide mimari akıl ve duygunun egemen olduğu kamu yapıları geleneği, sapasağlam ayakta. Söz gelimi TBMM yerleşkesine yeni bir bina yapma şansı bu minvalde ve en iyi şekilde değerlendirilerek, 20. yüzyılın klasik bayındırlık ihtişamı eksiksiz yeniden üretilmiş, yeni yüzyıla direnmenin seçkin bir örneği olarak kayda ve literatüre geçmiştir.

Ankara’nın Mini-Manhattan’ı olmayı üstlenen Balgat-Çukurambar-Söğütözü civarları da keza, dünya literatürüne girmeye aday bir dönüşüm sergilemektedir. Düşünce eksenini sürdürülebilirlik üzerinden. Doğayı, kültürü, ekonomiyi hesaba katan,

toplumu ve bireyi her bakımdan gönendiren “hazret-i sistem”i güçlü bir şekilde sürdürmeye adanmış yapılar, eşsiz bir kent peyzajı oluşturmaktadır.

Sistemin ve rejimin kalbi Ankara’da atar. AVM’ler kenti Ankara’da yoksulluk tarihe gömülmüştür. Vadileri ve dağları tutan kapalı siteler Ankara’ya refah ve mutluluk katar. Camilerinden cenazeler düzgün kalkar. Parklar toma parkı olup halkı korumaya adanır. Yolların barikatlarla tanımlanışı ve tomaların sıralanışı düzenlidir. Yol adları zihin egzersizidir; dört haneli rakamlardan ya da Türk-İslam bilgi bankasından derlenir. ODTÜ yolu Malazgirt’e çıkar. Çinçin Minçin artık yoktur. Her yer TOKİ her yer otoyoldur.

Alt-üst geçitler kenti Ankara bir otoyol medeniyetidir. Komünist Batı’nın trenine-tramına karşı, özgür Türkiye’nin kazasız belasız yolları ve sanatlı köprüleri olagelmıştır. Ankara, Türkiye şehirciliğine bu ve pek çok bakımdan modellik eder. Ağaçlara yeşil led takmada model olduğu gibi, Disneyland kurmada da modellik edecektir. Büyükşehir yönetimindeki modelliği ise efsaneleşmiş ve klasikleşmiştir.

1,2 Ankara’nın “simge” kapıları için “görmekli” bir açılış töreni.

Ankara’nın IMG’den mahrum kalmayı ne kutlu bir olgudur! Vizyon ve sabit ülkü sahibi sol ile sağın ortak gayretiyle sürdürülebilmiş kutlu olgu, kentin hudaıyınabit mimarı ve plancısıdır. Bu kent için yaptıklarının ebediyete kadar hatırlanması için görkemli anıtlar yaratmıştır: Kent kapıları, kent saatleri ve bir adet de kol saati.

Meclis önüne dikilmiş olan kol saati, Ankara’nın bu altın çağının simgesi ve yeni amblemi olarak, altın gibi parlamalıdır. Malzeme olarak demir sülfat (FeSO₂)* önerilir. Rivayet olunur ki, altın madeni sanılıp gemilere haddinden fazla yüklendiğinde, gemi batırma işlevi vardır. ■ Aydan Balamir, Prof.Dr., ODTÜ Mimarlık Fakültesi

* “Ahmak altını” olarak bilinen değersiz demir pirit.

Ankara'nın (Yeniden) Fethi! Kedi Fareyle Oynuyor!

Adnan Aksu ■ Son 10-15 yıldır, İstanbul tamamen sermayenin oyuncağına dönüşürken, Ankara bürokrasinin oyuncağı oldu. Devletteki değişim, işaret ve simgeleriyle, en çok Ankara'da yansıyor. Sanki ülke sahip değiştiriyor ve Ankara yeni Türkiye'nin yeni başkenti olarak yeniden fethediliyor. Yeni sahiplerinin nitelikleri açısından sosyal yapı melezleşirken, kentin morfolojisi de melezleşiyor. Belki de burada, melezleşme yerine yozlaşma terimini kullanmak gerekir, ama dilim varmıyor.

Ankara girişlerine yapılan kapılar da, herhangi bir bağlama oturtamadığımıza göre, sanırım Deli Dumrul'dan esinlenilerek, kapıdan geçenlerden kente giriş bedeli tahsil edebilmek için düşünüldü. Zaten bu kentte varlığını kabul ettirebilmek için, ya kapıdan geçiş bedelini ödememiz, ya da fetih ordusunun bir askeri olmanız gerekiyor.

Aslında, kedi fareyle oynuyor; ne yok ediyor, ne de rahat bırakıyor. Unutmadan söyleyeyim, başkanımızın Hitit Güneşi yerine zorla dayattığı minare takviyeli Atakule ambleminden sonra bize layık gördüğü son amblem Ankara Kedisi. Atakule ne mi oldu? İlk parasını ödeyene satıldı; şimdi yıkılıyor. Yerine daha büyük bir AVM yapılacaktı!

Bu uygulamayla Ankara, başkanı tarafından kutsanan amblemini satan ilk başkent olarak tarihe geçti bile. ■ **Adnan Aksu**

Ankara Cephesinde Yeni Bir Şey Yok!

Bülent Batuman ■ “Ankara’da neler oluyor?” sorusuna verilecek en uygun cevap, herhalde, “Ankara cephesinde yeni bir şey yok!” ünlemi. Bir ünlem; çünkü mantık, izan ve hatta bazen vicdan dışı şeyler olup biterken Ankara’da, içinde yaşadığımızın yeni bir durum olmayıp, haddinden fazla uzun sürmüş bir süreç olduğunu hatırlıyoruz, yeniden ve yeniden. Ve bir cephe, her iki anlamıyla; çünkü hem Ankara’da yaşananlara benzer süreçler tüm kentlerimizde yaşanmakta, hem de gerek yerel, gerek merkezi iktidar kentsel politikada Clausewitz’in “siyasetin bir uzantısı olarak savaş” formülasyonunu benimsemiş görünüyör.

4.5 milyonluk bir kentin ortasında, bir modernleşme projesi olarak kurgulanmış ve kurumsallaştırılmış bir yeşil alan düşünün (evet bildiniz, Atatürk Orman Çiftliği). Ve sonra bu yeşil alanın ulaşım kanallarıyla ulaşılamaz kılındığını, en naif çevreci karikatürlerde göreceğiniz imgelerin gerçeğe dönüştüğünü, ağaç yutan dozerlerin asfalt kustuğunu getirin gözünüzün önüne. Sonra da bu alana hukuk dışı bir şekilde, yangından mal kaçırır gibi bir Başbakanlık Hizmet Binası (ya da yerel isimlendirmeye Ak-Saray) yapıldığını, tahrip olan yeşil dokuyu tespit etmek için meslek örgütlerinin uydu görüntüsü satın aldığını, mahkemenin durdurduğu inşaata Başbakan’ın “sıkıysa durdursunlar” diyerek yol verdiğini ekleyin. İşte AOÇ’de olup bitenler – ya da bitmeyenler.

Sonra bir başka yeşil alan düşünün; bozkırda yeşertilmiş bir üniversite kampüsü (evet, yine bildiniz, ODTÜ). Talanına izin verilmediği için imar planları yıllarca onaylanmayan bir doğal ve arkeolojik sit alanı. En kıymetli doğal parçasının -Eymir Gölü- rant baskısı altında olduğu, öğrencilerinin kategorik olarak çıbanbaşı görüldüğü bir okul. İşte bu kampüsün bir kenarından yine tartışmalı bir projenin ürünü olan bir otoyol geçirildiğini, otoyol inşaatının yine hukuksuz bir tecavüz ve kışkırtılan bir çatışma ile gerçekleştirildiğini, kampüsün yurtlar ve lojmanlar bölgesinin günlerce bombalandığını (hayır mecazi olarak değil),

muzaffer iradenin bu zaferi taçlandırmak için yeni yola “1071 Malazgirt Bulvarı” adını verdiğini söyleyelim. İşte (kahramanca işgal edilen küffar toprağı) ODTÜ’de olup bitenler de bunlar.

Daha da güncel ne var dersenez, mesela yenisi hizmete girdiği için boşaltılmış olan Behruz Çinici tasarımı TBMM Halkla İlişkiler Binası’nın yıkımı söz konusu. Yıkım spekülasyonlarının bir ucu Meclis camisine kadar da gidiyor. Muhtemelen bu konuda da somut bilgiyi yetkililerin demeçlerinden değil, yetkisizlerin dozerlerinden duyacağız. Cami demişken, heybetli bir cami de Hergelen Meydanı’nda yükseliyor (Gençlik Parkı’nın tarihi aksının ucunda); ama bu ahval-i adiyeden. Daha önemlisi, Ulus’ta merkez gelişimini yönlendirecek iki paralel projenin sürmekte olması. Bunlardan ilki İskitler’de MİA projesi –ki bölge esnafı proje konusunda bilgilendirilmedikleri için huzursuz, hatta bölgede arsa toplayan “girişimcilerden” tedirgin. İskitler’in hemen karşısı ise Atatürk Kültür Merkezi (AKM) 1. Bölge

alanı. Geçtiğimiz günlerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı AKM Alanı için bir ortak akıl çalıştay düzenleyerek, bu alana ilişkin sorunları ve çözüm önerilerini tartışmaya açtı. Ancak bu çalıştayda ortaya çıkan, bürokratların bu aşamadaki tüm iyi niyetine rağmen, konuya ne AKM alanları bütünlüğü ne de kentsel yapının ilişkiselliği içinde yaklaşıldığı oldu. Akademisyenler ve meslek örgütleri sürece katkı koymaktan imtina etmese de, önümüzdeki günlerde bölgeye dair bir projenin birdenbire ortaya çıkması kimseyi şaşırtmayacak.

Kısacası, Ankara’da kenti yeniden üreten savaş makinesi, çarkları ekonomi-politikle yağlanmış biçimde ve TOMA’ların desteğiyle tam kapasite çalışmakta. Ama tabii Zamyatin’in yaklaşık yüz yıl önce yazdığı distopya klasığı *Biz*’in son satırlarında aktardığı gibi, Velinimet’in iktidarına inat, kentin bir ucunda “karışıklıklar, çarpışmalar hala sürüyor”.

■ **Bülent Batuman, Doç.Dr., Bilkent Üniversitesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü**

Ankara Eşittir Türkiye Kentleri: “Masum Belediyecilik”ten Rant Üretme Makinasına

Ali Cengizkan ■ Kitap Olur:

Başkent Ankara’nın başına gelenler, öyle bir-iki makaleye sığmayacak! Ankara’nın “tasarım/mimari/kentsel bağlamlarda” geçirmekte olduğu dönüşüm, şu başlıklarla özetlenebilir kuşkusuz: Atatürk Orman Çiftliği alanındaki gelişmeler, bir emanetin ve dolayısıyla emanet miras yoluyla halka bırakıldığı için, hukuki olarak Medeni Kanun’un çiğnenmesi anlamına gelen örnekleri ortaya koymaktadır: 1. AOÇ alanındaki Başbakanlık Hizmet Binası yapılaşması; inşaat için alınan “yürütmeyi durdurma” kararına karşın, hızla tamamlanmaktadır. 2. Yine aynı alandan son 1,5 yıldır, 1/10.000 Koruma Planı iptal edildiği halde, hukuksuz biçimde servis yolları geçirilmesi; Anayasa’ya aykırıdır¹. 3. 2003 yılından beri, Cumhuriyetin kurulduğu 1920-1938 dönemine tanıklık eden Ulus Bölgesi, koruma alanı ilan edilmesine karşın, bakımsızlığa terk edilmiştir; plansızdır; plansızlığı tercih edilmektedir. 4. Yirmi yıldır aynı yerel yönetimin ellerinde, şehrin içinden, merkez dahil, bir dizi “karayolu” geçirilerek, tünel, köprü ve yaya köprüleriyle kurulan oto öncelikli trafik akışı, merkezi nefes alınmaz ve yaşanmaz kılmıştır. 5. Erken Cumhuriyet Dönemi mimarlık örneklerine karşı gösterilen haşın davranış, sözkonusu seçkin mimarlık örneklerini yıkıma, talana ve parsellerine göz dikmeye karşı zayıf kılmıştır². 6. Esasen Selçuklu ve Osmanlı Dönemi tekil yapılarına, Ankara Kalesi ve Hamamönü bölgelerindeki dokulara “restorasyon” ve “koruma-yaşatma” başlıkları altında yapılanlar, sözkonusu yapılara inşa edilmelerinden beri yaşatılan en büyük tahribatı oluşturmaktadır ve acı vericidir³. 7. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, 1992 ya da 1993 yılında “kentsellik” taşıyan öğeler olarak düşünülen “kent kapıları”, akla gelebilecek en rüküş ve ilgisiz “motifler”le ve kullanım önerilmeden hızla, seçim yatırımı olarak bitirilmiştir. 8. Yine seçim yatırımı olarak “tamamlanmaya çalışılan” 30 Mart 2014

Atatürk Orman Çiftliği’nde Başbakanlık Binası İnşaatı.

1. AÖÇ'de inşası süren ve Temmuz 2014 tarihine yetiştirileceği söylenen Başbakanlık Hizmet Binası, Mayıs 2014.

2. Koruma kararı bulunan AÖÇ Ankara Bira Fabrikası Gazino ve Lokali'nin Mayıs 2013'te, yargı kararı öncesi, yıkımından arta kalanlar, Kasım 2013.

3. AÖÇ Başbakanlık Hizmet Binaları topluluğunun kuzey-doğudan görünümü; Aralık 2013.

öncesi hizmete açılan Çayyolu Metrosu ve Sincan Metro Bağlantıları, işletme mantıksızlıkları, teknolojik eksiklikler ve mimari tasarım ile planlama "harikaları" barındırmaktadırlar.

Kentin yönetimi neyi kapsar?

Oysa olağan durumlarda kentlerin sahipleri orada yaşayanlardır. Yaşayanlar kentin geleceğini belirler. Küreselleşen dünyada bu konu daha zor idare edilir, yönetilir olsa da, ülkeler ve insanları, kentlerin geleceğini kendi elleri ve iradeleri ile belirler; deneyimli ve yetenekli

kadrolara bu geleceği kendilerine danışarak belirleme hakkı verirler.

Yerel yönetimleri ele geçirmenin merkezi yönetimin gücüne güç katacağı olgusu, sağ partilerin bir katkısı; onların "masum belediyeçilik" icraat kanalına bir darbesi... Ankara'da olup biten de bütün Türkiye'de kentlerde olup bitenlerden ayrı tutulamaz. Olup bitenlerin Ankara için farkı, onun Cumhuriyet'in erken döneminden başlayarak Türkiye kentlerine örnek olmasından kaynaklanmakta. Bu yüzden Ankara, Cumhuriyet geçmişindeki örgütlülüğünün ve akılcı geleneğinin ters yansıması olarak, en büyük darbeyi aldı. Spekülasyon, tarafgir uygulamalar, hizmet götürme sırasında kayırma ve ayrımcılık, şekilci demokrasinin uygulamaya geçtiği 14 Mayıs 1950'den başlayarak gelişmeye başlayan "olağan kötüye kullanım" (suistimal) mertebesine kavuştu. Bütün sağ parti yönetimleri sırasında sürekliliğini koruyan suistimal, ki birileri Menderes ve Demirel ve Özal mirasçısı olduğunu iddia etmekte de haklıdır, bugün iyice çığırından çıktı.

Sağ belediyeçilik Türkiye'de kentsel rantların ortaya çıkarılıp parlatılmasını gündemleştirdi. Daha doğrusu, **kent**

mekanına bir rant nesnesi olarak bakmanın başlangıcı onlarla ortaya çıktı. Yapılan seçim ve kullanılan tercihlerin “içinde yaşanan kente hizmet götürülmesi” amaçlı olduğunu bekleyenler, ne kadar yanıldıklarını bir hizmet döneminde birkaç kez değiştirilen kaldırım kaplamaları, yenilenen otobüs durakları, yapıp yıkılan park alanları ile karşılaştıklarında, anladılar. Partizan doyurmayı amaçlayan hizmet götürme amaçlı “iş ve işteğal yaratma”, iş dağıtımını hedef alıyor, proje ve programlı işler adeta halktan kaçırılırcasına kendi yandaşlarına verilerek, “zaten yapılacak işin tanıdığa” ya da “hamili kart yakinine” teslimini “masumca, evet masumca” düzenliyordu. Sonra bu “masumluk adımını” sosyal demokrat belediyeler de üstlendiler. Sanırım 1990’ların ortasında, artık yerel yönetimde bir partiyi desteklemek, o partinin kazanması durumunda elde edilebilecek “nimet” ve “kolaylıklarla” bağtlanıyordu. “Sizin bölgeyi alırsak, merkezde şurada işgaliye parası düşecek, büfe fiyatları size özel” falan gibi... Kent mekanının rantlarının paylaşımı, burada açıkça partili seçmen kanadıyla içselleştirilmeye başlandı. Ancak bu noktada “masumiyet” bitiyor.

Ancak AKP’nin Ankara’daki 20 yıllık yerel yönetimi, artık katmerli, taammüden, önceden hesaplanmış ve en önemlisi de “kentin kendisini unutan” bir “iş ve işteğal yaratma” modeline kaydı. Liberal halkçı oyunlardan, açık oynanan yüzüstü ve arsız kapitalizme geline bu noktada, artık kentin geleceğini kimse bilmiyor, belediye başkanı dahil... Planlı olan bölgeler ve planlı işlerde “plan”, ezilmesi-aşılması beklenen bir belge olarak ortada. Bu nedenledir ki belediye, sayıları 100’ü bulan köprülü ve tünelli kavşakla övünüyor; Orta Doğu ve Balkanların en yüksek bayrak direğini dikmekle başlayan gönenc, yine aynı bölgelerin en fazla AVM barındıran kenti olmakla pompalanarak şişiriliyor; ODTÜ Yolu ve AOÇ içinden geçirilen sözümüne Ankara Bulvarı’nın yapımı için yalnızca plan yeterli oluyor, proje yapılmıyor; ne olacak ki, böyle olduğu için de kimi kavşaklar ve üst geçitler, fiiliyatta iki kez, yani yapıp yıkılıp yeniden yapılıyor, yandaşlar daha çok kazanıyor!

Bir yaz sonu birdenbire yeni gelişecek bir bölgede yollar açıldığını, bakir alanlardaki bu yolların kaldırım ve ağaç, altyapı ve trafik ışıklarıyla donatıldığını

görebilirsiniz. Başka bir yaz sonu da önceden ikinci konut alanı olarak belirlenmiş kentin sınırlarındaki kimi mahallelerin, birdenbire (hani pıtrak gibi, denir ya) ve oldukça yüksek konut ve ofis bloklarıyla dolduğuna tanıklık edebilirsiniz. Tabii her iki durumun da bir genel ya da yerel seçim kampanyasına eşlik etmesi sizi şaşırtmamalı. Daha da şaşırtmaması gereken gerçek, bu işlerin çevrildiği bölgelerdeki mülkiyet durumundaki yeni değişiklikler, bunların belediye başkanıyla ailevi, partisel ve cemaatvari ilişkileri... Ama neyse ki merkezi yönetim olarak hükümetimiz, olaya başından el koymuş durumda da, böylece tapu kadastro kayıtlarına ulaşmak pek müşkül ve yerel yönetimler de rahat rahat işlerini görebiliyorlar. Megaprojeler⁴ ve Mülksüzleştirme Ağları⁵ gibi bu girişimlerin ardındaki pusu aralamaya çalışan girişimler, ne yazık ki büyük başarılarına karşın, esas katkısı konuyu zaten bilen okur-yazar-anlar kesime, basitleştirme ve berraklaştırma olarak sunuyorlar. Yaşanan ve bilincinde olunan arasındaki makas farkı giderek artıyor. Bu fark arttığı sürece, rantıye olsunlar-olmasınlar, sistemden yararlansınlar-yararlanmasınlar, yabancılaşan kentinin bu sistem içinde hapis kalması doğallaşıyor.

Temel ilkelere dönme gerekliliği

Bu noktada her şey konuşuluyor, ama örneğin, Ernst Reuter’in Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde verdiği Komün Bilgisi derslerinde, bir yerleşim birimindeki yaşamın, o yerleşim birimindeki örgütlenme ile nasıl iç içe geçmesi gerektiğinden hareket eden belediyecilik ve mahalle yaşamı kurgusu ve öğretisi, anılmıyor bile. Dolayısıyla üretilen en “modern”, “en nitelikli”, “en pahalı ve prestijli” konut bölgelerinde bile, yaşam

sorunu var! Yaşamayan, konut çevresi nasıl olur düşünülmeden üretilen çevrelerin ne otoparkları, ne konut yakın çevresi açık alanları, ne bu alanlarda hizmet üretecek kesimlerin hakları ve yaşam standartları, düşünülmemiş durumda.

Kent merkezinin ve alt merkezlerinin nasıl çalışacağı, AVM’lerin enerjisini emdiği sokak ve arastaların nasıl hayata yeniden döneceği, yaya ve oto birlikteliğinin, hizmet veren-hizmet alan diyalogunun nasıl çözüleceği hiç bilinmeyen, kendindenliğe bırakılan garip “yapılmış alanlar”la karşı karşıyayız artık: Kent Bitti!

İşin daha da kötüsü, kent tasarlanıp bu tasarım süreçlerle yönetilmediğinde, kırdı tasarlanmamış ve sınırsız tahribata açılmış olmakta. Yeni Yerel Yönetim kararlarıyla il sınırlarına genişletilen büyükşehir belediyelerinin uygulama yetki alanları, kırım ve köyün de tahribatına yol açmaya başladı bile. Madenler ve doğal kaynaklarla ilgili yeni yasalar, sanki hukuki gibi görünen kararlarla, doğal hayatımızı, tarihsel mirasımızı, giderek bizim de önceki kuşaklardan devraldığımız varlık nedenimizi ortadan kaldırmaya aday. Ve görüldüğü gibi, Ankara’da olup bitenler, başta İstanbul olmak üzere, diğer kentlerde olup bitenlerden pek de farklı değil. ■ Ali Cengizkan, Prof.Dr., ODTÜ Mimarlık Fakültesi

Notlar:

1 Haziran 2014 sonuna doğru, AOÇ alanına ilişkin en güncel ve kapsamlı araştırmalara ilişkin bilgi veren web sayfası, aşağıdaki adreste hizmete girecektir:

<http://aocarastirmalari.arch.metu.edu.tr/>

2 Su Süzgeci, Çubuk Barajı, TBMM Bahçesi, Cebeci Ortaokulu, Parklar ve benzeri örnekler, burada anılabilir.

3 Bu yapılar, örneğin Arslanhane Camisi, Hacı Bayram Camisi gibi, 900 yıl korudukları değerleri, bilgisiz ve çapsız uzmanlıklar ve yöneticiler elinde bir çırpıda, yitirivermektedirler.

4 <http://www.megaprojeleristanbul.com/>

5 <http://mulsuzlestirme.org/>

Neo-Liberal İslamcı Politikanın Başkenti ve Mimarlar

Neşe Gurallar ■ En veciz ifadesini “İnşaat Ya Resulullah¹” ile bulan 2000’lerin neo-liberal İslamcı ekonomi-politiği, tüm ülke ile birlikte başkent Ankara’nın da değişimini sağladı. Son on yılın “çılgın” inşaat hamlesi ile başkentte, yepyeni yapılar şaşkınlık veren bir hızla yükseldi. Başkent büyüyor, yükseliyor, irileşiyor. Bu büyüme ve kentsel dönüşüme mimarlık ve şehircilikten çok inşaatın hakim olduğu söylenebilir. Bu iddianın ispatı tartışma içinde açıklığa kavuşacak sanıyorum.

Mimarlık ve şehirciliğin rol alamadığı bu hızlı yapılanmayı, tek bir yazıda tüm genişliği ile tartışmak mümkün değil. Bu yazıda Ankara’nın son on yılına, estetik beğeni, gelişen semtler ve kentsel kamusal mekanlar üzerinden bakacağım. İlk başlıkta, son on yılda, yapılara gittikçe artan bir kuvvetle biçim veren, mimarlardan çok politikacıların tercihi ve hatta baskısı ile şekillenen bir biçim dilinden “tarihsicilik”ten ve mimarların estetik tercihini çoktan yapmış bu iktidarla ilişkisinden söz edeceğim. İkinci başlıkta, çoğunlukla muhafazakar çevrelerin tercih ettiği yerleşimleri Çukurambar ve Pursaklar örnekleri ile ele alacağım. Üçüncü başlıkta ise son yılların inşaat hamlesinin yarattığı “çılgın” kentleşmenin bize bir vaha gibi sunduğu, gerçekte ise ancak hafif doz bir ağrı kesici olabilen “sahte kentsel açık alanlar”dan söz edeceğim. Tartışmaları, mimarların aldıkları ya da almak zorunda oldukları pozisyonları düşünerek yürütmemiz gerekir.

Tarihi bir başkent tahayyülü ve mimarlığın siyasi güçle imtihanı

Mimarlık tarih yazımının bir stiller tarihi olması, mimari nesnenin ekonomik, sosyal, siyasi tüm boyutları ile yeterince anlaşılmasına olanak sağlamayan bir tutum olarak sıklıkla eleştirilir ve benim de yeterli bulmadığım bir bakış şeklidir. Son on yıldaki değişim de elbette stil tartışmaları ile sınırlanamaz. Ancak konu başkentse ve bir siyasi güç belirgin bir şekilde belirli bir estetik beğeniyi yaygınlaştırıyorsa, tartışmaya buradan başlamak çok da doğru olabilir. Hatta son

on yılda örnekleri gittikçe artan (stil demekte de şüphe duyduğum) tarihi yapı referanslarına bakmadan konuyu ele almak hem imkansız, hem yetersiz olur.

Tarihi referanslı mimari stiller, mimarlık tarih yazımında çoğunlukla “tarihselci” olarak ele alındı. Oysa 2000’lerden itibaren artan tutumun “tarihsici” terimi ile adlandırılmasının daha doğru olduğu kanaatindeyim. Bu yazı her iki terim arasındaki kuramsal farkı tartışmak için yeterli ve doğru bir zemin değil². Ancak, burada kısaca, tarihsicinin [Türkçe’de hem aşırılığı, hem de mış gibi olma durumunu imleyen -sı, -si eki ile (örneğin “çocuksu” kelimesinde olduğu gibi)] tarihsel teriminden çok daha açıklayıcı olduğunu söylemekle yetinmek zorundayım.

Son on yılın başat siyasi aktörü Adalet ve Kalkınma Partisi, tarihsici yapı tercihinin 2007 yılında Parti Genel Merkez Binası ile ortaya koymuştu. Tarihsici yapı biçimlenmesinin örnekleri elbette AKP Parti binasından daha önceye dayanıyordu. Ancak bu tarihten sonra, AKP binası, İslamcı muhafazakar çevre için bir model oldu. En ufak okul yapısından, taksi durağına, protokol yolundan, yeni tamamlanan kent kapılarına kadar bu tarihsici estetik, başkentte yaygınlaştırıldı ve önemli yoğunluğa ulaştı³. Bu yoğunluk, hayal ya da tasavvur edilen tarihi referanslara dayalı başkent kimliğinin önemli ölçüde gerçekleştiğini, başkent modernist klasist çizgisinden bir hayli uzaklaşıldığını açıklıkla sergiliyor. Son günlerde sosyal paylaşım sitelerinde, Hergele Meydanı ve Atatürk Bulvarı üzerinde (Gençlik Parkı karşısı, Gazi Lisesi önü) başlatılan inşaatın, cami olduğu yönünde söylentiler geçiyor. Söylentiler doğruysa, Atatürk Bulvarı üzerindeki son geniş açık alanı dolduracak olan cami de, bu bilinçli kimlik inşasının önemli bir parçası olacaktır.

Siyasi gücün mimarlığı bir temsil alanı olarak kullanışı yeni değil. Burada yeni olan, bu temsilin mimari yetersizliğidir. İnşaatı devam eden bir okul resmine bakmak (Resim 1) dahi sözünü ettiğim mimari başarısızlığı örnekletmeye yeter. Bunu belirtmek mimarlığın siyasi güç temsiliinde araçsallaştırılmasına eleştirel bakmadığım anlamına gelmez. Burada işaret etmek istediğim, mimarların kaybettikleri mesleki pozisyon ve yetkinlik. Kars’taki anıtın yıkımını emreden siyasi

güç, her alandaki uzmanlık ve otoritelere karşı kendi otoritesini ölçüt olarak koydu. Ancak her ilişki iki yönlüdür. Bu baskın güç karşısında mesleki otorite yeterli direnci sağlayamadı. Siyasi gücün belirleyiciliği karşısında meslek insanları irtifa kaybetti. Gücünü iktidara hizmet etmekten, onun temsiline araç olmaktan almaya alışkın mimarlık iklimi, gücü paylaşmayan, kendini en büyük otorite sayan bir iktidar tarafından mağlup edildi. Mimarlığın iktidarın temsiliinde araçsallaştırılmasının bedelini ödüyoruz. İktidar, mimarı, kendi tasavvurlarının çizicisi konumuna indirdi. İktidarın beğenileri ile mimarlığın güncel uygulamaları arasındaki makas açılınca çiziciler kolaylıkla mimarların yerini aldı. Bir stil olarak dahi adlandıramadığımız “tarihsici” yapılar, çizicilerin sağladığı, yeni bir dekor üretimidir. Kendi meslek ikliminde iktidarla ilişkisini demokrasi üzerinden tanımlamakta yetersiz kalan, gücünü çoğunlukla, iktidarın gücünden almaya alışkın olan mimarlık ortamı yerine; gücünü daha fazla demokratik ilişki biçimlerinden, mesleki yetkinlik, tecrübe, dayanışma ve toplumdan alan bir mesleki birikim gerektirdi. Esasen, her sosyal kademede ve mesleki ortamda, demokrasiyi içselleştirebilmiş bir toplumsal yapı ve bireyler, gücün zaten tek bir noktada toplanmasına imkan tanımazdı. Bu siyasi güç, kentsel mekanlarımızın kaderinin tayininde söz sahibi olmamıza olanak tanımıyor. Hergele Meydanı’na bir cami yapılıp yapılmadığını bilemediğimiz gibi, inşaat faaliyeti başlayan hızlı tren istasyonu için ne yapıldığını, eski İstasyon binamızın işlevini kaybedip kaybetmeyeceği hakkında da hala bilgiye sahip değiliz. Başbakanlık binası tüm tepkilere rağmen, dev kütlesi ile AOC’ye inşa edildi. Bu siyasi iklimde şekillenen “tarihsici” yapı külliyatının 21. yüzyılın ilk on yılı için tanıtıcı olabileceği görülüyor.

Konutlar ve semtler

İnşaat sektörü içinde konutun sahip olduğu önemli konum, yalnızca TOKİ’nin ürettiği konut sayısından dahi izlenebilir. Gayrimenkul geliştiriciler (GYO’lar), kredi sistemleri, yerel yönetimlerin işbirliği, yapılan yasal düzenlemeler; tüm ülkede olduğu gibi Ankara’da da; kentsel dönüşümleri, imara açılan yeni konut sahaları ve kapalı konut projelerinin artışı sağladı. Bu yazıda hepsini özetlemek imkansız; ancak Ankara için çarpıcı olan iki semt üzerinden bazı gözlemler yapılabilir: Çukurambar ve Pursaklar.

İki ayrı gelir seviyesine ait, şehrin iki farklı bölgesindeki bu semtlerin ortak noktaları yalnızca muhafazakar çevrelerin tercih edişi değil, tüm ülkenin ortak kaderi haline gelen ada ve parsel düzeni içindeki gelişimleridir. Çukurambar ve Pursaklar gibi yeni gelişen semtlerin bildik ada ve parsel kararları ile şekillenmesinden son on yılı sorumlu tutmak da haksızlık olur. Bu imar düzeni, Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri tüm kentlerin genlerine işledi. Önce yollar belirleniyor. Oluşan adalar parsellerle parçalanıyor, bu parseller üzerinde noktasallaşan kütleler, bir virüs hızıyla tüm ülkenin mimari kaderi olarak yayılıyor. Ne yapılar arası ilişkiler, ne de bu yapıların bir araya gelişi ile oluşabilecek kentsel mekanlar, sokaklar, avlular, meydanlar tasarlanabiliyor. Bir noktasal kütle olan apartman genini taşıyan bu güçlü virüs farklı yapı tiplerine olanak tanımıyor.

Çukurambar, Eskişehir ve Konya yollarının gelişimi ile artık kent içi sayılabilecek dönüşümü gecikmiş bir gecekondulu alanı idi. Son on yılda gecekondulardan apartmanlara olan bildik dönüşümü yaşayarak serpildi, kentin ana arterleriyle çevrelenmiş ve son derece merkezi bir konumda; hem fiziksel olarak, hem de kazandığı prestijle yükseldi. Çukurambar'ın farkı, daha yüksek gelir seviyesine sahip islamcı burjuvazinin ve bürokratların yerleşmeyi tercih ettiği bir alan olarak ünlenmesidir. Bir diğer fark ise, parsel boyutlarının çok odalı daha büyük konutlara olanak sağlayan oransızca iri apartman kütleleri yaratmasıdır. Zamanla özellikle ana cadde üzerinde, kendi iri apartman büyüklüğünü de aşan ama noktasal kütleler olarak apartman davranışını yine genlerinde taşıyan kuleler ortaya çıktı.

Pursaklar, 2004'den itibaren AKP yönetimi ile önemli yol aldı. Esenboğa Havaalanı yolu üzerinde "Tebessüm Şehri" sloganı ile Ankara'ya gelenleri selamlıyor. Orta ve daha çok alt gelir grubunun Ankara'ya uzakça bir köşesinden iliştiği Pursaklar, yine aynı parsel ve ada geometrisiyle tanımlanan apartmanlar ile şekil aldı. Önceleri dar gelir gruplarının konut sahibi olduğu bu bölgede de konut fiyatları yükselme eğiliminde. Fiyatlardaki yükseliş, mülk sahiplerini ve bu yükselişi belediyeçilik hizmetlerinin başarısı olarak değerlendiren yönetimi memnun ediyor. Dar gelir grubunun artık kentin çeperlerine dahi ilişmekte güçlük çekecek olmasından rahatsızlık duyulmadığı anlaşılıyor.

Sahte kentsel alanlar

Kentin büyümesi, yapıların yükselmesi, kentsel kamusal mekanların da aynı hız ve oranda gelişimini ne yazık ki sağlamadı. Şehir planlama ve kentsel tasarımın yerel yönetimler tarafından etkin şekilde kurumsallaştırılamaması, yapıların ada ve parsel ölçeklerinde tekil nesneler olarak kalması, bir araya gelişlerinde, oluşturdukları kentsel açık alanlarda ve boşluklarda bir bütünlük ve ilişkiyi mümkün hale getirmedi. Diğer taraftan kamusal mekanlar üzerine gelişen söylemler, kent yaşamı içinde kentsel kamusal mekan ihtiyacını daha bariz hissettirdi. Kentsel kamusal mekana yapılan vurgu, bir yanda mesleki söylem alanında "kamusal mekan"ı bir tasarım kriteri haline getirirken, diğer yanda açık alanlar yeni bir ticari imkan olarak ortaya çıkmaya başladı. Bugün mimarların çoğu söylemlerinde binalarını "kamusalallaştırmak", "kamuya yer açmak" ya da "kamusal mekan

1 Temsilin mimari yetersizliğine bir örnek, inşaatı devam eden bir okul.

yaratmak" gibi ilkeleri sıralıyor. Bunların elbette değerli birer tasarım kararı ve tutumu olduğu durumlar vardır. Ancak kamusal mekan, yapıların tekil varlıkları ile üretilebilecek bir durum değildir. Kamusal mekan, tek tek yapılar ve o yapıların mimarlarından önce, geniş ölçekte bir kentsel tasarım bilinci ve sorumluluğu gerektirir. Daha üst ve geniş ölçekli alan kararları olmadan üretilen yapılar, Ankara'da ve aslında pek çok şehrimizde olduğu gibi, parçalı, ilişkisiz, sahte kentsel alanlar adını verebileceğim parçacıklar ürettiler ve üretmeye devam edecekleri aşikar.

Üretilen sahte kentsel açık alanlar, rant sonucu yükselen yeni kulelerden artan zeminlerin (kimi örneklerde zemin gibi

2 Esertepe Rekreasyon Alanı projesi sunumu; Türkiye biçimli peyzaj düzenlemesi ve dev bir fısıkiye.

davranan çatıların) kente “cömertçe” sunulmasıdır. Özellikle kamu arazileri özelleştirildikten sonra, elde edilen özel mekanların sanki bir lütfümüştüğüne “kamuya açılışı” oldukça ironiktir. Bu yalnızca Ankara değil, başta İstanbul olmak üzere tüm ülke için geçerlidir.

İster kendi mülkü üzerinde olsun, ister özelleştirilen bir kamu arazisi üzerinde olsun; yaratılan sahte kentsel alanlar; noktasal, birbirleri ile dahi ilişkilenemeyen, kentsel açık alan gibi görünmekle birlikte gerçekte kapalı alışveriş merkezlerinde olduğu gibi sürekli bir gözetim ve denetim altında olan alanlardır. Çoğunlukla yoğun yapılaşmanın olduğu, bir yüksek yapı grubunun arazi üzerinde bıraktığı açık alanlar, kentsel mekan gibi sunulmaktadır. Aslında yalnızca açık havaya açık olan alanlardır ama sahte bir promenat, sokak, meydan ya da park gibi sunulur ve üzerinde sahte kentsel bir deneyim yaşatılır.

Ankara’da, yüksek yapılar arasına ilk açık alan önerisi, Tepe Prime ile geldi. AVM’lerden yorulan, kapalı ofislerinden ve evlerinden daralan, kentte herhangi bir sokakta ya da bir parkta yürüme imkanı dahi bulamayan, çoğunlukla beyaz yakalıların nefes alacakları bir açık alan önerisi olarak sunuldu. Uzatılmış bir öğlen tatilinde arabayla geleceksiniz, yüksek blokların arasında, boyu birkaç yüz metreyi geçmeyen, sahte bir promenatta, hapishane avlusuna çıkan mahkûmlar gibi, bir boydan bir boya, yüzünüze hafif bir rüzgar eserken, ya da üzerinize bir iki

damla yağmur düşerken yürüyeceksiniz, beğendiğiniz bir restoranda yemek yiyecek, çıkışta birkaç kitap karıştıracaksınız. Hafta sonu çocuklarınızla geldiyse iki salıncak ve bir kaydırak bile var. Akşam barlar sokağımsı olmayı başaran bu kent parçacığında, yaz gecelerinde biraz içki eşliğinde açık hava konserleri bile dinleyebilirsiniz. İşte sahte kentsel açık alan düzenlemesi budur. Gerçekten kente dahil ve kentle ilişkili değildir. Kentten kopuk, kentimsi bir açık alandır.

Ankara’nın kentsel kamusal açık mekanlara ihtiyacını fark eden yatırımcılar artık, yükselen konut ya da ofis kulelerinin (ya da artık her ikisinin “mixed-use”) eteklerinde, ve alışveriş merkezlerinin uzantısı olarak bu tür kamusal mekanlar arzu ediyor. Bu kentsel açık alan yaratma fırsatını Tepe Prime’den sonra, Armada ve Next Level izledi. Böylece Ankaralılar olarak bizim de seçeneklerimiz çoğaldı. Tepe Prime’den sıkılanlar artık Next Level’a gidebilir. Tabii girişini bulabilir ve arabalarını park etmeyi becerabilirlerse. Elbette konut kuleleri, kapalı güvenli konut niteliğini korurken, incelikle kurgulanan sınırlar, bu kamusal mekan illüzyonunu sağlamayı başarıyor. Sayılan isimler (Tepe Prime, Armada, Next Level) bile neo-liberalizmin kent pratiğini özetlemeye yeterli. Artık kentsel kamusal mekanlardan Kızılay, GüvenPark, Kuşlu ya da Ulus adları ile söz edemiyoruz. Bir semt, sokak, park ya da meydan adı anmak yerine ticari isimler cümle içinde geçiyor. Kent kolektif olarak üretilen mekanlar, açık alanlar, sokaklar ve meydanlar sunmuyor, sunamıyor. Sermayenin, ticaretin, firmaların sunduğu açık alanlara mahkûmuz. Sermaye grupları ise ancak sahte kentsel açık alanlar sunabilir. Çünkü kent ancak hepimizi tarif eden ve

ortaklığımızla kurulan “kamu erki”⁴ tarafından kolektif olarak üretilebilir.

Sonsöz

İnşaat sektöründeki olağanüstü büyüme, mimarlık ve kentlerimiz adına, ne yazık ki, kayda değer başarılar elde etmemizi sağlamış görünmüyor. Bu dönemi sorgulamak, güç karşısındaki mesleki tavrımızı gözden geçirmemizi gerektirir. Görevi, ister siyasi, ister ekonomik (ki bunların ikiz yapılar olabildiğini unutmadan) güce hizmet olsa dahi, mimarların öncelikli sorumluluğu, topluma, kentlere ve vicdanına karşıdır. Kalıcı olan siyasi aktörler değil, toplum, kentler ve ortak yaşamımızdır. Demokrasiyi içselleştirebilen meslek insanları, gücün, karşısındaki siyasi aktöre bir emanet ve yalnızca bir araç olarak geçici olarak verildiğinin, asıl sorumluluğunun topluma karşı olduğunun farkındadır. Ülkenin tüm sorunlarını mimarlık aracılığı ile çözemeyeceğimiz ortada. Ancak kendi meslek alanımızda, demokrasiyi içselleştirebilmiş, daha bilinçli, ilkeli ve ortak etikle yönlendirilen davranışların yaygınlaşmasını ummak ve bunun için gayret etmekten başka seçeneğimiz yok. ■

Neşe Gurallar, Doç.Dr. Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü

Notlar:

- 1 Birikim dergisinin 270. sayısına kapak yaptığı bu söz, son yılların inşaat hamlesini adlandırmakla kalmadı, dergi içeriği ile de konu ile ilgili değerlendirmelere önemli katkı sağladı.
- 2 Terimler ile ilgili kuramsal tartışma başka bir yazıda yürütülecektir.
- 3 Konu ile ilgili geniş tarama bir yüksek lisans tez çalışmasında gerçekleştirilmiştir. Bkz. Ümmihan Ayaz Calap, *İdeoloji ve Moda bağlamında Kimlik: 2000’li Yıllarda Başkent Ankara*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık ABD, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2014.
- 4 “Kamu erki”ni Habermas’ın kullandığı anlamda düşünmemizde fayda vardır. İlgilenenler için bkz. Jürgen Habermas, *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*, Çev. Tanıl Bora, Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.

Kent Mekanları Nasıl Şekilleniyor?

Ali Osman Öztürk ■ Ankara'nın Atatürk tarafından başkent ilan edilmesini takiben kentin planlama arzusu ve iradesi olumlu başlangıçlarla dolu bir geçmişle beraber Ankara'yı bugünlere getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin bu modern kenti, Jansen planı ile birlikte öncü mimari yapıtlarla dolu örnek bir kent imgesi doğurmuştur. Uzun yıllar bu planlama izlerinin korunması, gelişmesi önemli bir başlangıçtır. 1930'lu yılların modern yapıtları bugün halen kent belleğinde önemli bir yer taşır. Ne var ki yapıtların çevrenin kimliksiz hızlı yapılaşması kentin algısını değiştirmiştir. Kentin son on yıllarına baktığımızda bütüncül bir plan çerçevesinde büyüme ve gelişme yaşamadığını görüyoruz. Kimliksiz yapıtlarla oluşan yerleşimler tüm Türkiye illeri için geçerlidir.

Özellikle İstanbul ile karşılaştırıldığında, Ankara yapıtlarının çok büyük kısmının ruhsatlı ve iskanlı yapı olduğu görülür. Bu bir bakıma halkın plana ve kurallara uyma konusundaki hassasiyetini de gösteriyor. Bu durum iyi bir gösterge olmasına rağmen bugün gelinen noktada kent dokusu ve niteliği konusunda maalesef hoş ve kaliteli bir durumla karşılaşmıyoruz. Kent mekanları oluşturma konusundaki çabaların yetersizliğinden bahsedebiliriz. Sonuç olarak değerlendirdiğimizde bütün olumsuzluklara rağmen bir umut var. Özellikle biz mimarların çabaları parsel ölçeğinden başlayarak kent mekanları oluşturma konularına uzanmalı. Doğru bilgi ile sağlıklı çevrelerin nasıl oluşturulması gerektiği konusuna yoğunlaşmalı. Özel olarak eklemek isterim. Biz A Tasarım olarak kamusal mekanlar oluşturmaya çalışıyoruz. Tepe Prime ve Armada Sokağı yakın zamanda gerçekleştirdiğimiz projeler. Bu yapıtların tasarımında, kendi ölçekleri içinde açık bir kamusal alan tasarımı ile birlikte kentsel yaşamla bütünleşmeyi hedefledik. Tasarım süreçlerinde yakın çevre yapılaşmalarını etkileyeceğini düşünmüştük. Şimdi Tepe Prime yanındaki başka bir projede kent mekanları oluşturma çabası var. Başlattığımız yaya izleri, mekansal organizasyonlar bu komşu projede de sürdürülüyor. Olumlu örneklerin iyi yansımalarında ümidimizi korumaya çalışıyoruz. ■ **Ali Osman Öztürk**, Y. Mimar, A Tasarım Mimarlık

ODTÜ Ormanına reva görülen otoyolun inşası; 1071 Malazgirt Bulvarı.

Şiddet ve Şiddete Dair Sarkastik Temayüller ya da “Dün gece arkadaşlar bana da sürpriz yapmışlar... Bir gecede ODTÜ yolunu açmışlar. Ankara'mıza hayırlı olsun...”

Güven Arif Sargın ■ 18 Kasım 2013 gecesine ODTÜ Yerleşkesi'ne devletin kolluk kuvvetleri ve belediyenin iş makinalarıyla yapılan gece baskını, ülkenin ve dahi kentin son 20 yıllık serüveninin neredeyse hülasesi mahiyetindedir. Üstelik bir gün sonra Ankara şehremini tarafından dillendirilen ve gece baskınına bir anlamda müstehzi bir meşruiyet kazandıran sözler, salt başkentin planlama kararları ve ona bağlı üretilen mekansal dönüşümünün ötesinde, yönetme biçimini tüm çıplaklığı ile yansıtan kötücül bir niteliğe de haizdir. Otoyolun medeniyet addedildiği bir siyasetin arkasında ne tür bir ekonomi-politiğin olduğunu kestirmek zor olmasa gerekir; ancak bizi burada daha da zorlayan, genelgeçer addedilen ekonomi-politiğin Türkiye bağlamında her tür etik ve ahlaki normdan uzak ve “ben yaptım oldu” şiarıyla işlerlik kazanmasıdır. ODTÜ Ormanı'na üniversite bileşenlerinin rızası

olmadan uygulanan şiddetin, Türkiye'de süregelen hegemonik ilişkilere dayalı bir şekilde cereyan ettiğini, bu noktada rahatlıkla iddia edebiliriz. Nitekim bu kısa metnin kaleme alındığı haftalarda, Soma'da katledilen 300'den fazla emekçinin ne tür bir acımasız şiddete maruz kaldığı, hepimizin malumudur –daha da ötesi, olay sonrası devletin kolluk kuvvetleri ve doğrudan siyasi irade ve siyasi iradeye yamayan yancı öznelere tarafından reva görülen uygulamaları da yabana atmamak gerekir. Dolayısıyla ODTÜ Ormanı, devlet ricali ve yerel yönetimin unsurlarınca, adeta David Harvey'in “yaratıcı yıkım” (creative destruction) olarak tanımladığı, kent toprağına bağlı sermaye birikimini doğrular bir biçimde şiddete maruz bırakılmış, yıllar boyu kendi eko-sistemini oluşturmuş alanı yerle yeksan etmiştir –içinde barınan her tür fauna ve flora ile birlikte. ODTÜ Ormanı'nın talan edilmesini önlemeye çalışan çevreci öğrenci hareketinin ve baskın gecesi gönüllü gruba destek vermek amacıyla toplanan konuya müdahil tüm bileşenlerin de, biber gazından ya da plastik mermiden nasibini aldığını söylememize, sanırız gerek yok.

Gerçekte, ODTÜ Ormanına reva görülen gece baskını ve akabinde devasa iş makinalarıyla yapımına konulan otoyol Ankara'da alışlagelmiş bir tür siyaset yapma biçiminin yalın tezahürlerinden birisi olarak görülmelidir. Yukarıda kısaca değindiğimiz gibi, bu siyasetin arkasında var olan ve neredeyse artık “sınıf şiddetine”

ODTÜ Ormanına reva
görülen otoyolun inşası;
1071 Malazgirt Bulvarı.

meşru bir zemin kazandıran kapitalist düzeneğin varlığını ise, reddetme şansımızın olmadığının ayırdındayız; üstelik, hafriyat, altyapı, otoyol, AVM, rezidans, ofis kulesi vb. gibi mekansallaşma stratejilerinin Türkiye'nin neredeyse biricik seçeneği haline geldiğini, kentsel toprağa bağlı sermaye birikimi modelinin ise, tek geçer akçe misali 1980'lerden bu yana, özellikle İstanbul ve Ankara gibi büyük kentleri yeniden biçimlendirdiğinin bilincindeyiz – bu noktada, neo-liberal belediyeciliğin eleştirdiğimiz sermaye birikimi modeli için biçilmiş kaftan olduğu, sayısız kez akademik yazın çevreleri tarafından yinelendi. Dolayısıyla, 1980 sonrası kentleşme “mod”ları üzerine uzun uzadıya bir tahlil yapmanın bu özet metnin amaçlarını aşacağını söylemeliyim. Öte

yandan, Ankara’da süregelen kentleşme ile ilgili ilave tahlillerin yapılmasında, özellikle son 20 yılda cereyan eden yönetme ve yapma biçiminin adının konulmasında da yarar var: Çoklu-moderniteler tartışmasına başat yeni kavramların, söylemlerin Ankara’da vuku bulan kentleşmenin içsel dinamiklerini anlayabilmek adına işlerlik kazandırılması gerekiyor. Gerçekte “nevi şahsına münhasır” ya da “Alaturka” bir modernleşme projesi başkent Ankara’yı uzunca bir süredir boyunduruğu altına aldı ve “taşra” modernleşmesi olarak da addedilecek bir içerikle, nüfusu beş milyonu geçen ve İstanbul’dan sonra Türkiye’ye ikinci katma değer üreten metropol alanı hızlıca biçimlendiriyor; üstelik şiddet marifetiyle, sosyal ve kültürel dokusunu da dönüşüme hızla zorlayarak. Bu tür modernleşme serüveninin ardında yatan nedenselliğin keşfinin zor olmadığını söyleyebiliriz; yeni sermaye sınıfı ve bürokratik elitin, tüm aşkını (kendilerine göre Modernist!) söylemlerine karşın içsel bir muhafazakar “fıtrata” haiz olduğunu biliyoruz ve yerinden yönetimin asli unsurlarının da bu tür ideolojik saiklerden özellikle kurtulamadığını rahatlıkla iddia edebiliriz. Şiddet sarmalının ardında yatan bu muhafazakar yapı, sözde “modern kent” tahayyüllerini kuran ve aynı zamanda bu kurma sürecinin ahlakını da yapan bir gücü ihtiva ediyor. Dolayısıyla, hem tahayyül ve hem de yapma edimi kaba muhafazakarlığın sınırlarını aşamayan, teknokratik bir kısırlığı çağırıştırıyor ve “kıymeti kendinden menkul” kültürel kodların tekrarını talep eden bir minvalde ilerleyebiliyor.

Sanırım, ODTÜ Yolu olarak anılan yeni otoyolun isminin, bir gece içerisinde belediyece “1071 Malazgirt Bulvarı” olarak değiştirilmesi, yukarıda zikrettiğim biçimiyle, kendi kültürel kodları içerisinde boğulmaya mahkum bu yeni muhafazakar kentleşme tahayyülünü çok iyi örnekliyor. Öte yandan, bir gün sonra aynı yolun, ODTÜ öğrencileri tarafından “1917 Ekim Devrimi Yolu” olarak adlandırılması ise, yerel yönetimin uygulamaya koyduğu şiddetin kolay hazmedilmeyeceğinin de bir habercisi olarak değerlendirilmeli. Yolum ismi, değişen öznelere bağlı olarak ve anlık biçimde ne konulursa konulsun, belediye başkanımızın da ifade ettiği gibi, “...dün gece arkadaşlar bana da sürpriz yapmışlar... Bir gecede ODTÜ yolunu açmışlar. Ankara’mıza hayırlı olsun...”

■ Güven Arif Sargın, Prof.Dr., ODTÜ, Mimarlık Bölümü.

Bu Mimarlığı Neyzen Tevfik Değerlendirebilir miydi?

Baran İdil ■

*Popülizmden daha tehlikeli hiçbir olgu yoktur.
Bernard Shaw*

Ankara Belediyesi, 1990'lı yıllara kadar, bu yıl yitirdiğimiz, mimar ve kent plancısı Haluk Alatan'ın yönetiminde gelişen, “Kent Planlama organlarıyla, biz plancı ve Mimarlara gelecek için ümit veren” bir yönetim idi.

Özellikle Murat Karayalçın'ın belediye başkanlığı döneminde, kent planlaması hedefleri içinde geliştirilen, kentsel kültür, sanat ve proje aktiviteleri (proje yarışmaları, kongre, konferans, paneller, vb.) bu ümitleri sıcak tutan, ciddi bir ortam yaratmış idi. Kentsel alt ve üst yapı (metro, Batıkent, Dikmen Vadisi vb.) uygulamaları da bir o kadar parlak bir gelecek vaat ediyordu.

Bu dönemde -dine dayalı politikaları benimsemiş kesimlerin davranışlarında, Kocatepe Camii dışında- çok da kayda değer olumsuz gelişmeler yaşanmamıştı denilebilir. Ankara'da bugün tavan yapmış “dini referanslı kentsel ve kültürel olgular” ilk kez Melih Gökçek'in Belediye Başkanlığı yaptığı Keçiören semtinde ortaya çıktı. Ve aslında, sosyolojik olarak doğal bir kimlik bunalımı içinde olan varoşlar, bu dini referanslı girişimleri bütün niteliksizlerine rağmen benimsedi ve bağrına bastı.

Bu popülist ve hatta lümpenist denebilecek kültür olgusu Türk entelektüellerince, yeterince ciddi analiz edilip, doğru değerlendirilemedi. Bu, Türk entelektüalizminin 90'larda dahi ne büyük kan kaybına uğradığının göstergelerinden biridir. Bunda kanımca en önemli etken, Batı'ya dönük ve çağdaş Atatürk Cumhuriyeti kültürel vizyonunun 1950'lerden bu yana devlet yönetimine soyunanlarca kuşkusuz ki yeterince ciddiye alınmaması idi.

Denilebilir ki bugün dahi 100 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi'nin programında ciddiye alınabilecek bir kültür ve sanat vizyonunu kolay deşifre edemezsiniz. Başka bir söylemle; bu günün entelektüelleri dahi hala

Atatürk Cumhuriyeti'nin sağladığı ivme ile idare etmeğe çalışıyorlar. Geliştiremedikleri birikimleriyle, kültür ve sanata ait sorunları da giderek gücü azalan bir algı ile kavramağa çalışıyorlar. Bu nedenle gerek mimarlık gerekse diğer sanat alanlarında, iktidarın yaptığı hatalara ne önemine uygun ağırlıkta tepki veriyorlar, ne de bu tepkilerini sürdürülebiliyorlar. Çünkü onlar için dahi, sanat “olmazsa olmaz” değildir. Yani sanatsal olumsuzluklara müdahale sırasını bekleyebilir. Bu bir türlü sonu gelmeyen sıra ne menem bir sıradır ki; örneğin ben Nazım Hikmet'i okumak için 25 yıl sıramı bekledim. Ama bu 55 yıl önce idi! Bugünün gençliği buna katlanabilir mi dersiniz?

Bir ay önce Ankara'ya uçakla gittim ve Esenboğa'dan kente gelirken özellikle turistlere sergilendiği söylenen ve adı “park” olan mekanlar gördüm. Gördüğüm mimarlığa, hakaret suçu işlemek için bir şey demeyeceğim, ancak gerçekten çok üzüldüm ve çok utandım.

Bu yapılan maskaralıkların, bırakın maskaralık olduğunu anlamasını, onları ülkenin yabancılara gösterilecek mimari değerler olarak algılayan bir yönetime tıpta ne vasıf biçerler, bilemiyorum! Bu bana, İstanbul'da Maçka Parkı'nda zamanın yönetiminin yaptırdığı Bayıldım Caddesi'ne karşı çıkan Üstat Neyzen Tevfik'in taşlamasını anımsattı: “Tüy dik de, savur aleme karşı bokunu !...” diyen Neyzen Tevfik bu taşlamasını Maçka Parkı'nda yeşil alanı zedeleyen, ama çoğunluğun beğendiği bir düzenleme için yazmıştı. Eğer hayatta olsaydı ve Ankara'da yapılanları görse idi, sanırım dili tutulur ve ancak tekrar ölebilirdi. ■ *Baran İdil, Y.Mimar, İTÜ*

Ankara Başkent mi?

Hasan Özbay ■

Ankara başkent olduğu ilk günlerden artık çok uzak. Kentin başkent olmasından sonra, Ankara'nın tüm ülke için model olması hedeflenmiş ve planlı bir kent olması öngörülmüştü. Elden geldiğince işin uzmanı ile çalışılmak istenmiş ve Uluslararası bir planlama yarışması açılmıştı. Kent o günün planlama yaklaşımlarına uygun, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olarak, ülkenin modernizasyonu projesinin önemli parçalarından biri olarak hızla geliştirilmişti.

Tarihi merkezin korunması, kamu kuruluşlarının birarada olduğu yönetim merkezi çevresinde yeni bir merkez

oluşturulması, yeni yol şebekesi, eğitim kuruluşları, park, spor alanı gibi kentsel ekipmanlar, yeni ve düzenli konut dokusu bu planlamanın başlıca unsurlarıydı.

Nerede okudum, veya duydum hatırlamıyorum. “Başkentlerde mafya barınmaz” diye biliyorum. Bunun tek istisnası herhalde Ankara. Artık kent, hiçbir kuralın olmadığı bir yer. Kuralsızlığın da kaynağı doğrudan “kamu”nun kendisi.

Ankara'da hiçbir planlama ilkesi yok. Kent toprağı üzerindeki kullanım, “stratejik planlama” aldatması ile tamamen serbest. Bölgeleme (zoning) anlayışını reddedenlerin bile aklının alamayacağı şekilde her yere her şey yapılabiliyor artık. Başbakanlık Binası Atatürk Orman Çiftliği arazisi içinde kaçak yapı olarak yükselirken, kent toprakları üzerindeki yapılaşma hakkı da (emsal diye imar mevzuatında geçen kavram) yatırımcının siyasi gücüne ve iş bitiricilik becerisine göre belirleniyor. Kentin yıllardır az katlı, bahçeli gelişme alanı olan güney tepeleri, TOKİ destekli, Milletvekilleri Sitesi sayesinde, artık yüksek yoğunluklu yeni gelişme alanı oldu. 20 yıldır Büyükşehir Belediyesi tarafından bitirilemeyen metro, merkezi idare tarafından tamamlandı ve parası İstanbul, Kayseri, Adana gibi başka kentlerde oturanların cebinden çıktı. Kent merkezinde araçlarını park etmek isteyenler, Büyükşehir Belediyesi tarafında organize edilen, kamu destekli değnekçilere para kaptırmak zorundalar.

Kentin silueti, Singapur, Malezya, Dubai gibi yapay kentlere özenilerek geliyor. Çoğu boş olan cam büro kuleleri, yan yana dizilerek yükselmekte. Kent girişleri, saat kuleleri gibi “kitsch” nesnelerin yanında, “Selçuklu tarzında” tasarlandığı sanılan, kamu yapıları yapılıyor. Kentin sosyal hayatı ise, AVM'lere kalmış durumda. Bilmeyenler için hatırlatayım, artık kaç yıldır başkan olduğunu hatırlamadığım yöneticimiz, “Ankara'nın kişi başına en çok alan düşen kent” olduğunu açıklayarak övünmüştü. Artık ülke de Başkent'ten yönetilmiyor.

Yeni bir yer belirleyerek, başkenti taşıyarak yeni bir başlangıç yapmanın zamanı gelmiştir belki de. Yoksa başka yerleri de bozmasak mı?

■ *Hasan Özbay, Y. Mimar*

Ankara...

Fotoğraflar: Ahmet Soyak

1

1 Sincan Belediyesi - Belören Dağı Kent Ormanı ve Rekreasyon Alanı zirvesinden Sincan, 2014 (Fotoğraf: @Ahmet Soyak).

3 Hürel Mahallesi TOKİ konutları (solda), Hürel Mahallesi ile Kartaltepe arasında Mamak'a bakış, 2014 (Fotoğraf: @Ahmet Soyak).

2 Sincan Belediyesi - Belören Dağı Kent Ormanı ve Rekreasyon Alanı'ndan, Töreke ve Fatih Mahallesi, 2014 (Fotoğraf: @Ahmet Soyak).

5

6

7

8

4, 5 Sincan Belediyesi, Belören Dağı Kent Ormanı ve Rekreasyon Alanı zirvesinden Eryaman, 2014 (Fotoğraf: @Ahmet Soyak).

6 Yakupabdal köyünden İmrahor Vadisi, panoramik görünüm, 2014 (Fotoğraf: @Ahmet Soyak).

7 Elmadağ Kayak Merkezi'nden Ankara manzarası panoramik, 2014 (Fotoğraf: @Ahmet Soyak).

8 Abdinpaşa Köşkü'nden Keçiören istikametine bakış, 2014 (Fotoğraf: @Ahmet Soyak).

“İstedikleri Kadar Bağırıp Çağırınsınlar, Ankara Allah’ın İzniyle ya Bitecek, ya Bitecek”

(Söyleyen, “Ankara” sözcüğünün yerine “buralar” sözcüğünü kullanmıştır.)

Önder Şenyapılı ■ Başkent Ankara, son 20 yıl içinde, otomobille evden işe, işten eve ve evden AVM’ye, AVM’den eve yolculuk edilen bir kente dönüştü.

“Yol medeniyettir” teziyle yeni yollar açılıyor, var olanlar genişletiliyor, alt ve üst taşıt yolları yapılıyor. Bizzat Büyükşehir Belediye Başkanı, (Nisan 2013’ta) AKP Siyaset Akademisi’ndeki sunumunda Başkent’e bugüne kadar 117 adet viyadük, köprü ve alt-üst geçit yapıldığını; 2012 yılında 12 adet viyadük, köprü ve alt-üst geçit inşa edildiğini ve 2013 yılında da bunlara 33 tane daha ekleneceğini bildirdi.

Otomobillerin hızla seyredebilmesi için elden gelen yapılıyor. Otomobiller ağırlıklı, insanların düşünülmediği bir kent tasarımı uygulanıyor.

Alt geçitlerle delik deşik edilen ve daraltılan bulvarlar üzerindeki dükkanlar bir bir kapanıyor. Kızılay’da bulvar üstündeki dükkanlar artık para etmiyormuş. Çünkü buraya alışveriş etmeye gelen sayısı iyice düşmüş. Esnaf zor durumda. Kentliler cadde üstü dükkanlardan karşıladıkları gereksinimlerini gidermek için AVM’lere gitmek zorunda.

Ankara’daki Alış Veriş Merkezi (AVM) sayısı 35’in üzerinde. Daha da artıyor bu sayı; artacak. Belediye Başkanı gururla belirtti ki, Ankara’da kişi başına düşen AVM alanı 215 m². Hem Türkiye’de birinci, hem de Avrupa ortalamasını aşıyor... Otomobiller için hız sınırı saatte 82 (90) km’ye yükseltildi.

Hız sınırının yüksek olduğu bir yerleşimde, bir caddede karşıdan karşıya geçmek olanağı neredeyse yok. Ya da karşıdan karşıya geçmek için yayalar için yapılmış, uzak aralıklı üst geçitlere tırmanmak gerekiyor. Yaşlı insanların bu tırmanışı ne

denli zahmetle gerçekleştirebilecekleri dikkate alınmıyor.

Yollar salt otomobiller için düzenlendi; insandan yana bir düzenlemeden söz etmek olanaksız. “Yollar yürümekle aşınmaz” sözünü sınamak olasılığı ortadan kalktı. Çünkü, yürünecek yol kalmadı. Yollar artık yürümek için değil, otomobille geçmek için!..

Eskiden bu kentte yürünür, otobüse, dolmuşa, hatta bisiklete binilirdi. Yürürken başka yürüyenlerle karşılaşılar, selamlaşılar, ayaküstü söyleşilir, randevulaşılar.

Yürürken, vitrinlere bakılırdı. Şimdi AVM’lerdeki vitrinlere bakılıyor.

Sokaklarında çocuklar oynardı. Ezilmek tehlikesi yoktu. Kimi belediyeler, çocukların sokakta rahatça oynayabilmeleri için, taşıt trafiğine kapalı sokak projeleri geliştirmişlerdi. Şimdi, AVM’lerde çocuklar için uyduruk oyun alanları düzenleniyor. AVM otoparkları, ilkbahar aylarına girilir girilmez, “lunaparklar” a, “paralı eğlence”ye özgülüyor.

Bir zamanlar, bulvar kahvehanelerinde buluşmak üzere sözleşilirdi.

Yazları sıcak geçen Ankara’nın bulvar kahvehanelerinde, pastanelerin (hatta aşevlerinin) bahçelerinde oturulur, serinlenir, gelen geçen izlenirdi. Şimdi var olan üç-beş açık mekanda oturulunca park edilmiş otomobiller izlenebiliyor.

Artık açıkavada değil, AVM’lerin yiyecek-içecek avlularında (food court), bu avluların teraslarındaki pastane, kahvehane (café), pizzacılarında, dönercilerinde, et lokantalarında, vb., (ama genel olarak, kapalı mekanda) oturuluyor, buluşuluyor. Yayaların yürüyeceği yol, oturup soluklanacağı kaldırım kahveleri kalmadı ama, kaldırımlara, refüjlere saat kuleleri dikildi. Belediye Başkanı bir toplantıda saat kuleleri projesini açıklarken, “Ankara önümüzdeki iki sene içerisinde, saat kulelerinin dünyadaki en çok sayıda olduğu kent haline gelecek. Minimum 50 tane hatta 100 tane.” demişti. Herkesin kol saati, cep telefonu bulunduğu bir dönemde yollar üstüne dikilmiş saatlerin ne işe yarayacağını/yaradığını anlamak zor. 58 saate toplam 5,8 milyon TL ödenmiş. Tanesi 170 bin liraya geliyor. Bir de “5 Ankara Kapısı” rezaleti var. Her bir kapı için 5 milyon TL’den fazla ödendiği

3

öne sürülüyor. Yansıyan bilgiye göre, saatler ve 5 kapı için harcanan toplam para 36 milyon TL'yi bulmuş. Bu parayla, semt otoparkları yapılabilirdi örneğin. Böylece, yol kenarlarının taşıtlardan -bir nebze de olsa- arındırılması sağlanabilirdi. Kentlinin otoparkta yer bulacağı için AVM'lere gitmesi zorunluluğu biraz olsun ortadan kalkmış olurdu.

“Kent estetiği” diye bir kavramın varlığından yöneticilerin haberi yok! Oysa, Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kent estetiğinden sorumlu bir kuruluş var! Bu kuruluş, otomobillerin geçtiği yolların kenarlarını, refüjleri süslemeyi; sık sık kaldırım kaplamalarını yenilemeyi; aydınlatma direklerini değiştirmeyi; refüjlere “saat kuleleri” dikme kararı vermeyi (ya da Belediye Başkanının verdiği karara onay vermeyi) sorumluluğunu yerine getirmiş olmak sayıyor!...

Bütüncül kent planı yapmak yerine (Belediye Başkanının deyişiyle) “noktasal planlama” yapılıyor. Belediye yönetiminin anlık kararı uygulamaya konuluyor. O “anlık karar” kentin işlerlik kazanması için, “doğrusu bu” diye veriliyor. Karar, uygulanıyor. Kentliye ise, verilen karara, uygulamalara boyun eğmek düşüyor. Uygulamaya karşı çıkacak olursa, başına geleceklere katlanmayı göze alması gerekiyor.

Kent “noktasal” planlandığı için, örneğin, gökdelenlerle donatılan Çukurambar'da, bir parselde 20 katlı bir yapı yer alırken, komşu parselde 4-5 katlı bir yapının yer aldığı gözleniyor. Oysa, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yapılarıdaki kat sayısı ile yol genişliği arasındaki ilişkiyi yönetmeliğe bağlamıştır. Bakanlığa göre, 50 m'den geniş yollarda 18 katlı, 40 m'den geniş yollarda 16 katlı, 35 m ve daha geniş yollarda 14 katlı, 30 metreden geniş yollarda 12 katlı, 25 m'den geniş yollarda ise 10 katlı, 7 m'den geniş yollarda 3 katlı, 7 m'ye değin genişlikteki yollarda 2 katlı yapı yapılabilir.

Çukurambar'daki yapıların hangi kıstasa uyularak yapıldığını belirlemek zor. Yönetmelik, “kat adedi imar planında yoksa önündeki yolun genişliğine göre kat adetlerinden farklı bina yapılamaz” hükmünü içeriyor.

Büyükşehir Belediyesi, 2006 yılında, Milli Kütüphane önündeki alt taşıt geçidinin üstündeki 340 m²'lik alana “Gökkuşağı Rekreatyon Alanı” adını verdiği, 6 kafeterya, 16 büfe, müzik market, bilgisayar mağazası, hediye eşya satış yerleri, çiçekçi, kırtasiye, bijuteri dükkanları saat kuleleri, fiskeyeler ve mini havuzlardan oluşan ve o dönemin parasıyla 3,6 trilyon harcayarak bir tecimsel kompleks yaptırdı. Kiracılar işyerlerinin

1-2 Ankara Boğazi Projesi, hazırlanan animasyondan birkaç kare.

3 333 Ankara Projesi.

tabelalarını bile sökmeden burayı terk ettiler kısa sürede. Çünkü, bir taşıt trafiği adasıydı orası. Burası insanların ilgi göstereceği, rahatça gelebileceği, oturabileceği uygun bir yer midir diye kimseciklere danışılmamış, yönetici uygun olduğuna karar vermişti. Canlandırmak için büyük çaba gösterildi ve hala gösteriliyor. “Noktasal planlama”nın ne olduğunu çok güzel açıklayan/ anlatan/sergileyen bir örnek.

Örneğin, Eskişehir Yolu üzerinde çelik konstrüksiyon (“Demir kafes” diye anılan) çok katlı bir yapının yapımına başlandı. Yürümedi. Yapımın yüzde 70 oranında tamamlandığı 2012 yılında, 13 Temmuz günü Belediye Meclisi yıkım kararı verdi. 10 yıl içinde eski parayla 71 trilyon harcanmıştı. Söküm işlemi bir üstlenici firmaya, demir kafesin yerine gökdelen dikme karşılığı verildi. Söylendiğine göre, firma 60 katlı iki konut kulesi yapacaktı. Resmi bir açıklama olmadığı için doğru mu, yanlış mı bilinmiyor. Bilinen, aynı firmaya Büyükşehir Belediyesi bütçesinden kentin başka bir yerinde 1650 adet konut ve 30 bin m² iş alanı yapma olanağı tanındığı. Bu olanağın

4 Ankara Boğazi Projesi, hazırlanan animasyondan birkaç kare.

5 Bir mizahi yetenek anıtı: Kızılay kent meydanına yerleştirilen Ankara'nın seymen kedilerinden biri, 2011.

karşılığı kabaca 240 milyon TL. Gene kaba hesap, demir kafesin Ankaralıları maliyeti 310 milyon TL'yi aşacak. 18 yılda tamamlanamayan metronun yapımı Ulaştırma Bakanlığına devredildi. Ancak geçen süre içinde harcanan paranın 2 milyar TL'yi aştığı hesaplanıyor.

Dün öyle, bugün böyle, yarın bir başka türlü! Kent için bütüncül bir plan olsa gündün güne değişen kararlar alınabilir, değişik uygulamalar yapılabilir mi?

Her şey noktasal!

Noktasal olmak kent yöneticisinin işine geliyor. Aldığı karardan, yaptığı uygulamadan hiç kimsenin haberi olmuyor. Olduğunda, çok zaman, iş isten geçmiş oluyor. İtiraz edildiğinde, neye, niçin itiraz edildiğini anlatmak zor. Çünkü, bir plan ve program yok ki, ona uyulmadığı için itiraz ediliyor olsun.

Günün birinde öğreniyoruz ki, bir özel havayolu şirketi Mogan Gölünü havaalanı olarak kullanıp buradan İstanbul'a deniz uçakları kaldırma girişiminde bulunuyor. Şehir Plancıları Odası, Koruma altında olan kuş cenneti Mogan Gölünü kurtarmak için yargıya başvurma hazırlığı yapıyor. Pekiyi, koruma altındaki tabiat varlıklarını korumakla sorumlu ve Mogan Gölü'ne 15 dakika uzaklıktaki Orman ve Su İşleri Bakanlığı ne yapıyor? Ne yapacak, sesini, sedasını çıkarmıyor! İlgiyenmiyor.

Örneğin, Atatürk'ün Ankara halkına yadigarı Çiftlik'te Başbakanlık Sarayı

yapılmasına karar veriliyor. İnşaat başlıyor. Olabildiğince ilerliyor. Neden sonra öğreniliyor ki, Çiftlik arazisinin merkezindeki "Gazi Yerleşkesi" 1. derece sit alanıyken, imara açabilmek için önce 3. derece sit alanına dönüştürülmüş; Orman Genel Müdürlüğü'nün üzerine olan tapusu TOKİ'ye devredilmiş ve 90 hektarlık alanda bir "Beyaz Saray" özentisi "Ak Saray" yapımına başlanmıştır.

Duyarlı meslek kuruluşlarının yargıya başvurusu üzerine, Ankara 11. İdare Mahkemesi, Atatürk Orman Çiftliği'nin (AOÇ) 7 hektarlık alanı ile Başbakanlık yapısı inşaatının içinde yer aldığı 46 hektarlık alanın tarihi sit statülerinin kaldırılmasına ilişkin işlemleri iptal etti. Mahkeme kararının gerekçesinde, "... Cumhuriyet değerleriyle alakalı, tarihi ve kültürel değerleri olan bir bölgenin 3. derece sit alanına çevrilmesi kararı verilirken, bölgenin daha detaylı incelenmesi gerekirdi. Atatürk evi ve istasyon başta olmak üzere bölgenin bütün olarak incelenmediği, görebileceği zararın arazi üzerinde çalışılarak belirlenmediği, kararın cumhuriyet tarihi ve kültürel dokuya zarar vereceği öngörüsüyle..." denildi.

Ne var, Başbakan, "Durduramayacaklar. Açılışını da yapacağım, içine de girip oturacağım" dedi.

Ülkeyi yöneten kişi yargı kararını dinlemeyeceğini belirtirse, kentin kentine sahip çıkması nasıl olacak?

Ülkeyi yönetenin anlayışı, doğal olarak, kent yöneticilerini de cesaretlendiriyor. Nitekim, Atatürk Orman Çiftliğine sadece Başbakanlık Sarayı yapılmıyor. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı, Çiftliğin 1 milyon 200 bin m²'lik alanına

"Ankapark" yapıyor. Belediyenin Fen İşleri Daire Başkanlığınca yaşama geçirilmekte olan eğlence ve oyun parkı 16 bin 100 m² kapalı, 1 milyon 46 bin 600 m² açık alanı kaplıyor.

2014 Mart ayında, Ankara 5. İdare Mahkemesi, meslek odalarının 2011 yılında açtığı, 1/10000 ölçekli AOÇ 1. derece doğal sit alanı ve tarihi sit alanı koruma amaçlı nazım imar planı ve 1/1000'lik yol projelerine dair açılan davalarda, gecikmeli de olsa, yürütmeyi durdurma kararı verdi. Şu anda AOÇ'da yapılan bütün çalışmaların durdurulmuş olması gerekiyor. Yapımı durdurulması gereken çalışmalardan biri de "Ankapark". Ne var ki, mahkeme kararını Büyükşehir Belediye Başkanı şöyle değerlendirdi:

"Bu kadar yatırımın yarım kalması düşünülemez. Yeni Büyükşehir Belediye Meclisi'nden gerekiyorsa yeni bir karar geçiririz. *Gerekliyse başbakanımız yeni bir kanun çıkarır.* Ne Başbakanlığın ne Ankapark'ın bu kadar yatırımdan sonra geri dönüşü mümkün değildir. Bazı odaların kamu zararının kişiler tarafından ödenecektir lafı, temeli olmayan bir laftır. Eğer bu zamana kadar odaların lafını dinleseydik, Ankara'nın trafiği İstanbul'un üç katı olurdu. Başladığımız işi bitireceğiz, burada *kamu yararı esastır. Hem odalar hem de başta Çankaya Belediyesi olmak üzere CHP'li belediyeler istedikleri kadar bağırıp çağırınsınlar, buralar Allah'ın izniyle ya bitecek, ya bitecek.*"

Ankaralıları kentlerinin bozulmasına, çirkinleştirilmesine, anılarının silinmesine; kaynakların keyfi biçimde savrulmasına, meslek kuruluşlarının da katkısıyla karşı durmasına durdular ama, var olan yapıların üçüncü katlarının önünden üst geçitler, servis yolları yapılmasına yargı kararlarına karşın engel olamadılar. Cumhuriyet döneminin kimi simge yapılarının yıkılmasını önleyemediler. Kentin omurgasının (Atatürk Bulvarı) ağır bir ameliyat geçirerek delik deşik edilmesini içleri sızlayarak boyun eğmek zorunda bırakıldılar.

Gençlik Parkı betonlaştırılarak yok edildi. Ulus canlı, cıvı cıvı bir yerdi. İnsanlardan arındırıldı, daha da arındırılacak. Cebeci Stadı kaderine terk edilmiş durumda. Kendiliğinden yıkılması bekleniyor gibi. Yıkılmasa da yıkılacak, oysa. Stadın yerine "rezidans" yapılacak. Herhalde rezidans altında (tek asansörle inilen/ulaşılan) bir

AVM olur. 19 Mayıs Stadi için de “tehlike çanları çalıyor” deniyor. 1944 yılında Paul Bonatz’ın tasarımıyla üst düzey bürokratların konut gereksinimini karşılamak üzere yapılan Saraçoğlu (ya da Namık Kemal ya da Devlet Mahallesi) evleri, Bakanlar Kurulu’nun, 8 Şubat 2013 günlü Resmi Gazetede duyurulan 28 Ocak 2013 günlü kararı ile “afet riski altında bulunan alan” olarak belirlendi (Ama, bu risk mahallenin çevresindeki yapılar için geçerli değil!) İşte bu kararla Saraçoğlu evlerinin “yıkılmak” ve yerine yüksek yüksek evler yaptırılmak üzere, (hepsi değilse bile, büyük bölümü) boşaltıldı. Evini boşaltmayanların açtıkları dava sonucu, “yıkım” kararı yargı tarafından durduruldu. Araya Cumhurbaşkanının da girmesiyle, evlerin restore edilip yeni işlevlerle yaşatılması kararlaştırıldıysa da, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Mayıs ayı içinde (2014) bu konuda Şehircilik Bakanlığı ile tek maddelik bir protokol imzalanması girişimine Bakanlığın yüz vermediğini, Bakanın Oda yöneticilerine randevu vermemekte direndiğini açıkladı. Sonuç olarak, Saraçoğlu evlerinin de kaderine terk edildiği anlaşıyor.

Atatürk Bulvarı üzerindeki “Akün” ve “Şinasi” sahnelerinin bulunduğu yapının “yıkılmak” üzere satışa çıkarıldığı, ancak beklenen bedelin çok altında teklifler verildiği için ihalenin ikinci kez yinelenişi biliniyor. Devlet Tiyatroları yönetiminin araya girmesiyle yeni bir ihalenin açılması gündeme gelirse, sahnelerin ofis katlarından ayrı tutulacağı söz konusu. Ne var, ne olacağı belli değil! Her şey olabilir. Hacıbayram Meydanı ve çevresi, ki burası 1. derece sit alanı, 2013 yılında ağır iş makineleriyle talan edildi. Ankara’da “icraat” yıkım temelli. Koruma, restore etme, işlev değiştirerek yeniden kazanma, kent belleğine saygı gibi tutum ve yaklaşımlar “icraat dışı”! Yıkılmak üzere programa alınmış yapılar var.

“Dediğimiz dedik” anlayışı, “kimseyi dinlemeyiz, yargıya da kulak asmayız” tutumu, kişisel kararları uygulamaya sokmayı sıklaştırıyor. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı ille de Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) arazisinden yol geçireceğim diye tutturdu, “Yol medeniyettir” desteğiyle ve TOMA’lar, polis gücü ve biber gazı eşliğinde istediğini yaptı. ODTÜ’nün elindeki Eymir Gölünü halka açma savaşımı ver geliyor. Göl, halka kapalı değil kökende. Ama, gelecekte,

uygun bir zamanda, göl çevresinin bir punduna getirip imara açılması olasılığı, bir takım girişimlerde bulunmak için itici güç olmalı.

Büyükşehir Belediye Başkanının “noktasal projeleri” çok. Yerel seçim öncesi, birbirinden “parlak” 18 projesini duyurdu. 18 “büyük proje” arasında “Ankara Boğazı” da vardı, “333 Ankara” simge projesi de. “333 Ankara”, adını boyundan alıyor. Neden 333 metre yüksekliğinde, içinde oteller, restoranlar ve iş yerleri bulunan Avrupa’nın en yüksek yapısı olacak(mış). Neden 333 m, neden Avrupa’nın en yüksek yapısı olacak, sağlayacağı (hani “esastır” dediği) “kamu yararı” nedir? Ankaralıları en yüksek binaya sahip olmak isteği mi belirttiler? Belli değil! Belediye Başkanı öyle münasip görüyor! (Şeytanı temsil eden sayı 666’dır; bu yapı yarı-şeytan(!) olarak görüleceği için mi (Ankara kedisi yerine) Ankara’nın simgesi olacak? Yoksa Maya Takvimiyle kurulan ilişki dolayısıyla mı seçildi “333”? Bilindiği gibi, “333”, Maya Takvimini yorumlayanlara göre, dünyanın sonu olacağı öne sürülen (21/12/12) gününün, gün, ay ve yılı ifade eden sayılarının her biri kendi içinde toplandığında eldelenen (3/3/3)’ün kısa söylenişi... Ne var ki, 2012 yılını da geçtik!!! Yoksa, 333, “Ankara’nın sonu” anlamına mı geliyor?!)

Ankara Ticaret Odasının Nisan (2014) ayındaki toplantısında yaptığı konuşmada, Ankara Belediye Başkanı, “ATO’ya devrettiğimiz, prestij projelerden 333 Ankara Kulesi içinse her türlü desteği

vereceğiz. İmar düzenlemeleri bittikten sonra bir an önce projeyi başlatmanız lazım. Yürütmeyi durdurma almadan inşaatla başlamanız lazım. Yürütmeyi durdurma kararlarından kurtulduk diye seviniyorduk. Yine çok sık gelmeye başladı.” dedi. Her zamanki gibi yargıdan yakınmacı; adaletin tecellisine karşı olduğunu bir kez daha yineledi.

Yerel seçim sonrası gerçekleşen anılan toplantıda başka açıklamalar da yaptı: Ankara Şehirlerarası Terminal İşletmesi (AŞTİ) bugünkü yerinden kaldırılıp Mamak’a taşınacak. (Neden? Yetersizmiş! Hayır; doğrusu, oturduğu toprak kent merkezinde ve aşırı değerlendirildi. “Yüksek rant” devrede. Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar, AŞTİ’den boşalacak arsaya yüksek yüksek yapılar kursunlar diye, şehirlerarası otobüsle seyahat edecekler Mamak’a değin uzanıversinler gari!)

Ankara Belediye Başkanı: “AŞTİ’yi Mamak’a taşıyacağız. Ulus’taki binaları yıkıp, Ankara’nın en büyük meydanını yapacağız. Bir tek Atatürk heykeli kalacak. Şehir merkezinde bulunan galerileri, Gölbaşı ve Çubuk’ta yapılacak olan oto galerilerine taşıyacağız. Şehirlerarası terminalini (AŞTİ) Mamak’ın çıkışında NATA-VEGA’nın bitişiğinde bulunan yeni bir terminal yerimiz var oraya taşıyacağız. Bunu da bir yıl içinde gerçekleştireceğiz. AŞTİ’den boşalan yere de küçük esnaf için yer yapmak istiyorum. Çünkü Ulus’taki mevcut olan 100. Yıl Çarşısı bize geçti. Orayı tasfiyeye başlayıp yıkacağız. Karşısında Ulus Çarşısı, Gençlik Spor Genel Müdürlüğü, Anafartalar Çarşısı

6 23 Nisan vesilesiyle Güven Park'a yerleştirilen dev goril heykeli, 2010.

ve Gümrük Bakanlığı'na ait teneke binaları yıkacağız. Sadece yer altına dev bir otopark yapıp üstünü tamamen meydan yapacağız. Yan kısımlarında Ankara evi tarzında 2 katlı lokantalar fast food, kuruyemişi, dondurmacılar haline getireceğiz. Burası Ankara'nın en büyük meydanı olacak. Bir tek Atatürk heykeli kalacak." diye konuştu, anlattı.

100. Yıl Çarşısı esnafından tepki geldi. "Bizlere Ulus dışında yer gösterilirse büyük sıkıntı yaşarız. Hepimizin zaten borcu var. Merkezi bir yerde dükkanımızı zor döndürüyoruz. Bizleri de bu süreçte düşüncelerini istiyoruz" dedi içlerinden biri. Gelgelelim, Ankara Belediye Başkanı kendi fikrinden başka hiçbir şeyi, hiç kimsenin hakkını hukukunu düşünmekten, dikkate almaktan yana değildir. Ayrıca, kendisine destek olan Başbakanın, 2010 yılında bakkal esnafının birleşerek süpermarket kurmalarını salık verdiğini de sıkı sıkı bellemiş olmalıdır, doğal olarak.

Öte yandan, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Ulus ve çevresine vereceği yeni "biçim" 2008-2009 döneminde de yargıya götürülmüş, Belediyenin gerçekleştirmeyi planladığı "Ankara Tarihi Kent Merkezi Projesi"ne ilişkin planı aleyhinde açılan dava 2009'da sonuçlanmış ve Ankara 5. İdare Mahkemesi, dava konusu planın Belediye Meclisi tarafından savunulduğu gibi "koruma amaçlı"

olmaktan çok "yenileme amaçlı" bir yaklaşıma dayandığını, planın kapsadığı bölgenin belli bir tarihi dönemi temsil eden önemli sivil mimari örnekleri barındırdığını, ve "Cumhuriyetin 1940-1950 dönemine ait ve çoğunlukla mimari proje yarışmaları ile elde edilmiş binaların oluşturduğu kentsel dokunun bütünlüğünün korunmasının çok önemli olduğu" nu vurgulamıştı.

Ulus İşhanı, Modern Çarşı, Perakende Hali ve Anafartalar Çarşısı arasında kalan bütün binaların yıkılmasını, yerlerine alışveriş merkezi (Gene ve bir AVM daha!), kongre salonu, otopark, işhanı ve otelden oluşan bir tecim kompleksi yapılması öngörülen projeyi, Belediye Başkanı çok önemseydiğini o sıralarda da sık sık ifade etmiş, bu projenin Dışkapı ve Ulus'u bağlayacak dev alt geçit ve tünelleri de içerdiğini/içereceğini belirtmişti.

Oysa, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi 2008 yılında Belediyenin söz konusu projesi ile ilgili inceleme raporunda, gerçekleştirilecek yıkımlarla Cumhuriyet sonrasının en önemli modern mimari örneklerinin ortadan kaldırılmasının öngörüldüğünü, yapılması düşünülen yapıların ise var olan yerleşim deseni ile uyumsuz olduğunu savunmuş, yıkılan yapıların yerine yapılacak tecim kompleksinin ulaşım ve dolaşım (sirkülasyon) olanaklarını aşırı zorlayarak yeni sorunlar doğuracağını belirtmişti.

Yıl 2014. Geçmişteki mahkeme kararlarına karşın, Ulus ve çevresinin yeniden biçimlendirilmesi projesi yeniden gündemde.

Ankara Belediye Başkanı kimseye danışmaya, profesyonel katkı almaya gereksinmediğini imzasıyla resmi bir yazıyla duyurmuştur. Duyuralı çok olmuştur. Mimarlar Odası'nın "katkı", -yardım önerisini resmi bir yazıyla yanıtlamıştır. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin 10 Temmuz 2003 günlü yazısına Melih Gökçek'in yanıtı şöyledir:

"İlgi yazınız incelenmiştir.

Basında çıkan yazılarda katkı sağlamaktan ziyade problem çıkartmanın esas olduğunu görmekteyiz.

Ankara Büyükşehir Belediyesinin, Mimarlar Odasının katkılarına ihtiyacı yoktur. Mimarlar Odası, herhangi bir konuda eğitim arzu ederse, teknik elemanlarımız size bu eğitimi verebilirler.

Saygılarımla."

İşte son 20 yıldır, Ankara kenti bu zihniyetle yönetiliyor. Bu zihniyetle biçimlendiriliyor. Tarihi ve kültürel yapılar yıkılıyor, bol bol AVM ve çok katlı, kule konutlar ve iş yapıları yapılıyor; "herkesten çok çevreciyiz, herkesten çok ağaç diktik" savıyla yetişmiş ağaçlar kesiliyor; yeşil alanlar yapılarla istila ediliyor; kente giriş-çıkış(!) için ucube simge kapılara ve modası geçmiş sokak saatlerine milyonlar harcanıyor...

Bir zamanların insanlar için tasarlanmış kenti, -başkenti artık yok... Gençliğimi, orta yaşlarımı yaşadığım Ankara yitti. Ne dostlarla buluşulan kahvehaneler, ne akşamüzerleri piyasa yapılan, bir aşağı bir yukarı yürünen yollar, ne gidilen sinemalar, gece kulüpleri, tiyatrolar, bulvar kahvehaneleri vb. kaldı. Hepsi yok oldu. Yaşadığım kente yabancıyım. Yaşıtlarımın hepsi kentine yabancılaştı. Ve her kuşak, kısa süre içinde kentine yabancılaşıyor. Kent hakkında kuşaktan kuşağa bilgi aktarmak olanağı kalmadı. Kentine sahip çıkmak isteyen kentli, neye sahip çıkacağını bilemiyor. Çünkü, yıldan yıla, kendisine ait olmayan bir çevre, oluşturulan emrivaki bir kent dokusu dayatılıyor kentliye. Kendi yaşamına uymayan bir oluşuma boyun eğmesi isteniyor. Birilerinin keyfine göre, "yüksek rant" kaygısıyla, "noktasal plan" kararları ve "noktasal uygulamalar"la biçimlendirilen, estetikten yoksun bir kentte yaşamaya zorlanıyor -yaşamak zorunda bırakılıyor başkentliler. ■ Önder Şenyapılı, Y. Mimar

Öyküsünü Yitiren Kent: Ankara

İlhan Tekeli ■ Melih Gökçek yirmi yıldır Ankara'nın belediye başkanı, beş yıl için daha seçildi. Toplamı bir çeyrek yüzyıl yapacak. Bu çok uzun bir süre. Bu dönemde Ankara Belediyesi Türkiye belediyeçiliğinde görülmemiş düzeyde büyük kaynaklar kullanmış, başladığı projeleri tamamlamayıp, bu projelerin finansmanını merkezi yönetimlere yıkabilmiştir. Öte yandan siyasi etkisini kullanarak, sürekli büyükşehir belediyelerinin yetkilerini artıran yasal düzenlemelerin yapılmasını sağlamıştır. Ama mali kaynakları gelişmiş ve aşırı yetkilerle donatılmış bir belediyenin başında çok uzun süre başkanlık yapan Melih Gökçek döneminde Ankara kenti öyküsünü yitirmiştir. Kaynakların çok sınırlı olduğu Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Ankara'nın yaşayanlarına meslek adamlarına heyecan veren bir öyküsü bulunuyordu. Benim Ankara'da yaşamaya başladığım 1960'larda kentin etrafında bir büyük gecekondu kuşağı oluşmuştu. Ama Ankara bu gecekonduculardan bile bir öykü üretebiliyordu. Günümüz Ankara'sı dünyanın en büyük elli kenti arasında yer alıyorsa da bir öyküsü bulunmuyor. Bunun nedenini sorgulamak gerekir.

Bu durumun iki nedeni olduğu söylenebilir. Bunlardan biri Melih Gökçek Belediyesinin, şeffaf olmayan, katılımcı demokrasiye kapalı, ötekileştirici araçsal demokrasi yaklaşımıdır. İkincisi ise Başkanın günümüz dünyasının kentsel yaşamına ilişkin sığ vizyonudur. Bu vizyon; kentte öncelikleri yayanın değil, arabalının sorunlarını çözmeye vermektedir, kente ilişkin vizyonu Disneyland estetiğini aşamamaktadır, kente ana yollardaki binaların cephelerini tek düze hale getirmeye çalışacak bir saldırganlığı haklı görebilmektedir, kentin semboller sistemini kendi muhafazakarlık anlayışı içinde emrivakiler içinde yeniden şekillendirmeye çalışmaktadır, diye sıralanabilir. Bu sığlığın ve saldırganlığın örnekleri artırılabilir. Son örneğini Ankara'ya yapılan kapılar sakaleti oluşturmaktadır.

Tabii böyle bir demokrasi anlayışı ve vizyon içinde kentin öyküsü yok olmakta, kimliği kalmamaktadır. ■ İlhan Tekeli, Prof.Dr., ODTÜ Mimarlık Fakültesi

1 "Mamak'a en büyük ve en modern Kent Meydanı" ile Kartaltepe Kent Park projesi.

2 Yenimahalle-Şentepe'de dev bir teras park, Kayalar Parkı Projesi.

3 Kuşulu Altgeçidi'ndeki dev kuşulu desenli "fayanslar".

4 Çukurambar Safa Parkı'nda "peyzaj tasarımı".

Ankara İçin...

Nesrin Yatman ■ Yaşamımıza ve dünyamıza ait değerleri, büyük bir hız ve telaşla tüketilen Ankara, Cumhuriyet'in başkenti, bugün kentsel ranta yenik düşmüş, siyasi iktidarın tercihleriyle belirlenen yapılaşma alanları ve yapılaşma kriterleri ile kimliğini kaybetmiştir.

Noktasal planlamalarla yaşanmışlıkların izleri silinmiş, kent içinde yaya ulaşımı yok edilmiş, şehir hiçbir estetik kaygı taşımayan objelerle donatılmıştır. Kentsel dönüşüm adı altında kente sonradan eklenen yapılaşma alanlarında ekolojik duyarlılıktan yoksun planlamalar yapılmış, yok edilen mimari değerler ve yeşil dokunun kaybı ile kente karşı işlenen suçlar her gün artmıştır. Günün şartlarında kendi yapılarına sahip çıkamayan mimarların suskunluğu da eklenince, Ankaralı kente sahip çıkamamaktadır. ■ *Nesrin Yatman, Y.Mimar, Restorasyon Uzmanı*

Gücün Mimarlığı

Begüm Yazgan, Kerem Yazgan ■ ODTÜ Mimarlık hocalarından Prof. Dr. Jale Erzen, derslerinin birinde şöyle demişti: "Güç arttıkça mimarlığa ilgi artar". Gerçekten de, tarihte iz bırakma isteği, güç ile birlikte perçinlenen bir duygudur. Otoritenin sürdürülebilirliğini garantileyen en kısa yol da onu görsel bir ürün ile desteklemektir. Mimarlık, mevcut otorite için, sahip olunan iktidar gücünün varoluşunu ve yenilmezliğini en kısa ve en net anlatan mükemmel bir görsellik sunar. Büyüklük ve ölçek seçenekleri sonsuzdur. İktidarı elinde tutanlar için, ürün ne kadar büyük ve heybetliyse, iktidar o kadar yenilmezdir. Bir de yapının cephesine tarihe iz bırakan dönemlerden görsel referanslar eklersen, konu tamamlanır! Artık mevcut iktidar da iz bırakmaya hazırdır.

İktidarı elinde tutan bireyler de bu konuda haksız değildirler. Hangimiz Eski Mısır'da, yönettiği topluma olan adaletli yaklaşımıyla ünlü bir firavunu hatırlıyoruz? Ama hepimiz piramit inşa ettiren en azından bir tane firavunun ismini biliyoruz. O piramidin inşası için binlerce işçi ölmüş, ülkenin kaynakları halkın refahı gözardı edilerek harcanmış, önemli mi? Önemli olan sonucun ne olduğu. Sonuç, Eski Mısır medeniyetinin görkemini görsel

1 Güneypark Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi, 2014.

olarak destekleyen yapıların binyıllar geçse bile var olması. Şüphesiz ki, bu görsel ürünler, yaratıldığı dönemin sosyal yapısıyla beslenen kültür objeleridir. Kültürü görsel olarak ortaya koymak demek, o kültürün var olduğu zamandaki kendine özgü bulmak, yapılmayanı ortaya koymak demektir. Ama günümüzde yapı teknolojileri gelişmiş, var olanı kopyalamak o kadar kolayken, niye uğraşsın, öyle değil mi? Seçenekler sonsuz. Selçuklu'dan, Osmanlı'dan alıntıları cepheye yapıştırsın bitsin. Önemli olan anı yaşamak, zamanın iktidar ruhunu topluma hissettirmek. Kültürü, gelecek kuşakları boşver gitsin. Zaten kültürü, gelecek kuşakların sürdürülebilirliğini düşünenlerden de çok oy potansiyeli çıkmıyor.

Şimdi kentin en önemli meydanına Osmanlı'dan referanslı kocaman bir alışveriş merkezi dikmek, zaten var olan parkı korumaktan daha çok iktidarı muktedir kılmıyor mu? Halka alışveriş merkezi aracılığıyla maddi refahı, tüketimi sunuyor, göz doyuruyorsunuz. Birkaç cılız ağaçla ekolojik sürdürülebilirlik nutku atmak, gelecek kuşaklara yeşil bir dünya bırakıyoruz demek mi halkı tatmin eder, yoksa şehrin en önemli meydanına gülle gibi konan bir yapıyla halka güle güle tüketin, kapitalizmin size bahsettiği sonsuz olanakların faydasını görün demek mi? Gördüğünüz gibi iktidar varlıklı, güçlü, cari açık almış başını gitmiş ne önemi var? Paranız mı yok? Olsun, o sizin sorunuz. Bankadan kredi çekin, güle güle harcayın. Bir de yüzyıllar boyunca dünyaya hakim olmuş Osmanlı iktidarı örnek alınıp, ortaya koyduğu kültür ürünleri cepheye bir güzel yapıştırılsın ki, hakimiyet tutkusu daha net anlaşılsın. Ya da kocaman şehir kapıları inşa etmek, bu uğurda trilyonlar harcamak,

bu parayı sosyal bir projede heba etmekten daha etkili değil mi? Bu parayı yardım kuruluşlarına vermek ya da toplu taşıma iyileştirmek mi etkili, yoksa şehre her giriş yapan insanın bu Selçuklu ve Osmanlı mimarisinden alıntılanan heybetli kapıları görüp otoritenin yenilmezliğini uzun yıllar sürdürülebilir kılmak mı? Yardım kuruluşuna versen birkaç gazetede çıkar, unutulursun. Toplu taşıma iyileştirmek yerine yap kocaman yolları, zaten kapıların büyüklüğü arabayla görünür, metronun penceresinden bile bakamazsın. Zaten iktidar ikisini birden yapıyor, metrolar da inşa ediyor, şehir kapıları da konduruyor, vergilerini tıkr tıkr ödeyen halk yoksullaşıyor ama olsun, görsel referanslar tamam, iktidara bir şey olmaz.

Gördüğümüz gibi, İstanbul'da daha az hissediliyormuş, Ankara'da daha fazla varlığını sürdürmekteymiş, Adana'da daha küçük ölçek seviyesinde hissediliyormuş gibi meteoroloji haberi verir gibi şehirlerin yok oluşunun ölçümlerini yapmanın bir anlamı günümüz konjonktüründe kalmadı. Miktarları ne olursa olsun, şehirlerin yokoluşuyla birlikte kültürün, insanlığın yok olduğunu görmektedir önemli olan. Bu yokoluşun çaresizliğini yaşayan toplumun varlığını sürdürebilmek için kendine geçici teselliler bulmasıdır. Kredi borçlarını ödeyebilmek için yerin binlerce metre altına inen maden işçisinin, ailesini geçindirme hissiyle acılarını biraz olsun hafifletmeye çalışması ya da güzel ülkesinin yalnızlığının perçinlendiğini çaresizlik içinde seyreden müzisyenin, yazarın, mimarın bu ülkede üretmeye devam etmesidir. ■ *Begüm Yazgan, Kerem Yazgan; Yazgan Tasarım Mimarlık*